RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1901. Andra Kammaren. N:o 26.

Onsdagen den 24 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

§ 2.

Föredrogos hvar för sig och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda propositioner till Riksdagen:

angående ändrade vilkor för lån från odlingslånefonden; och

angående upplåtelse till statens jernvägar af ett jordområde af förra militiebostället 5 1/8 mantal Billesholmsgård n:o 1 i Malmöhus län.

§ 3.

Föredrogos de å kammarens bord hvilande motioner och hänvisades dervid herr *S. Nordströms* i Höglunda motion, n:o 183, till Riksdagens särskilda utskott n:o 1 samt herr *David Bergströms* i Stockholm motion, n:o 184, till konstitutionsutskottet.

§ 4.

Föredrogs, men bordlades åter Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 21.

§ 5.

Till kammaren hade inkommit ett så lydande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare herr Vilhelm Andersson på grund af sjukdom, influensa, är tillsvidare hindrad deltaga i Riksdagens förhandlingar, intygas på heder och samvete.

Stockholm den 24 april 1901.

Conrad Vahlquist,
Legitim. läkare.

§ 6.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge;

n:o 45, angående förtydligande af bestämmelserna om stämpelafgift för insättning å depositions- och kapitalräkning;

n:o 46, om ändring i gällande bestämmelser angående bevillningsafgift af bankbolag med sedelutgifningsrätt; och

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse af § 9 mom. 3 i tulltaxeunderrättelserna.

§ 7.

Angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan.

Härefter föredrogs sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande, n:o 2, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Uti en till Riksdagen aflåten proposition (n:o 7) af den 21 december 1900 hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda utdrag utaf i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga följande förslag till

»**Lag**

om ändrad lydelse af 1 och 8 §§ i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Härigenom förordnas, att 1 och 8 §§ i gufvestadgan den 16 maj 1884 skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Föremål för inmutning och bearbetande af den, som sig dertill anmäler, äro de mineralfyndigheter, hvilka innehålla:

1:o) malmerna till följande metaller, nemligen: guld, silfver, platina, qvicksilfver, bly, koppar, jern med undantag af sjö- och myrmalmer, mangan, krom, kobolt, nickel, zink, tenn, titan, molybden, wolfram, vismut, antimon och arsenik;

Angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan. (Forts.)

2:o) svafvelkis, magnetkis och grafit.

Å kronojord, som står under kronans omedelbara förvaltning eller blifvit för kronans räkning till brukning på viss tid åt annan upplåten, kunna inmutas jemväl de mineralfyndigheter, hvilka innehålla apatit och magnesit.

Förut inmutad eller bearbetad mineralfyndighet, som blifvit sönad, må å nyo inmutas, så framt fyndigheten, enligt hvad ofvan är sagdt, utgör föremål för inmutning.

8 §.

Inom det inmutade området eller utmålet eger inmutaren uteslutande rätt att, med de vilkor och inskränkningar, denna stadga innehåller, bearbeta och tillgodogöra sig såväl den inmutade mineralfyndigheten som äfven andra inmutningsbara mineral, dock icke apatit och magnesit å annan jord än sådan kronojord, der inmutning af fyndigheter, innehållande dessa mineral, är lofgifven.

Förutom de mineral, hvilka inmutaren efter hvad nu är sagdt eger tillgodogöra sig, må öfriga mineraliska ämnen inom det inmutade området eller utmålen äfven af honom brytas, i den mån sådant är erforderligt för grufarbetets ändamålsenliga drifvande, och ege inmutaren deraf använda hvad för grufdriftens ändamål behöfves. Hvad sålunda icke användes må inmutaren ock behålla, så framt det icke af jordegaren mot erläggande af godtgörelse för brytnings- och uppfordringskostnader afhemtas, om inmutningspunkten är belägen i Norrbottens, Vesterbottens, Jemtlands eller Vesternorrlands län, inom ett år, men eljest inom sextio dagar efter tillsägelse. Jordegarens rätt i detta afseende utöfvas å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafves eller är till boställe anslagen, af kronoåboen eller boställsinnehafvaren.

Uppstår tvist om beloppet af den godtgörelse, hvarom nu är sagdt, gånge med bestämmandet deraf såsom i 12 § stadgas, dock att, der skiljemän anlitats, parterne skola stånda hvar sina kostnader och gälda hvardera halfva kostnaden för skiljemännens sammanträde; och varde tiden för afhemtandet räknad från det att godtgörelsens belopp blifvit slutligen bestämdt.»

Utskottet hemstälde:

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må vinna Riksdagens bifall.

Vid utlåtandet funnos fogade reservationer, bland andra af herr *Lindhagen*, som hemstält:

att Riksdagen måtte bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande proposition, dock med tillägg af följande öfvergångsstadgande: »Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1901; dock må ej på grund af den-

Angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan. (Forts.)

samma inmutning före den 1 derpåföljande oktober ske annat än för kronans räkning.»

Sedan utskottets ofvanomförmälda hemställan blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt, som anförde: Herr grefve och talman, mina herrar! Det är egentligen två anmärkningar, som utaf sammansatta stats- och lagutskottet blifvit framstälda som skäl för dess hemställan, att Kongl. Maj:ts proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall. Den ena af dessa anmärkningar är, att det utaf lagtexten icke tillräckligt tydligt skulle framgå, huruvida den, som vid tiden för den föreslagna lagens trädande i kraft har inmutning å något då inmutningsbart ämne, skulle, derigenom att apatit och magnesit i grufvestadgan upptagas bland inmutningsbara mineral, blifva berättigad att bearbeta och tillgodogöra sig jemväl dessa. Den andra anmärkningen är den, att det å kronojord förefinnes åtskilliga redan upptäckta och undersökta såväl apatit- som magnesitförekomster samt dels koncession å bearbetandet af en apatitfyndighet redan lärer hafva beviljats, dels ock ansökningar om koncession å tillgodogörandet af magnesitfyndigheter af enskilda personer och bolag blifvit gjorda, hvarför det har synts utskottet vara mot berörda princip stridande, att de nu föreslagna bestämmelserna angående rätt till inmutning af mineral utaf ifrågavarande slag skulle blifva gällande å jemväl dessa fyndigheter.

Båda dessa olägenheter synas mig blifva tillräckligt afhjelpta, om i den nu föreslagna lagen infördes ett öfvergångsstadgande af ungefär följande lydelse: »*I fråga om inmutning, som sökts före innevarande års utgång, eger denna lag ej tillämpning, der ej inmutningen blifvit sökt för kronans räkning*». Derigenom är å ena sidan tydligt uttaladt, att äldre inmutningar icke gälla apatit- och magnesitfyndigheter, och å andra sidan är det möjligt för kronan att inmuta kända och redan undersökta sådana fyndigheter under den tid, som förflyter, innan inmutningsrätten för dessa mineral blir öppen för alla. Sedan kronan inmutat dessa redan kända fyndigheter, har Kongl. Maj:t tillfälle att för nästkommande års Riksdag framlägga förslag om användande af de inmutade fyndigheterna, dervid tillbörlig hänsyn kan tagas till de personers rättigheter, som erhållit koncession å eller upptäckt de ifrågavarande fyndigheterna.

Det synes mig således vara önskligt, att utskottet sattes i tillfälle att öfverväga, om icke de framstälda olägenheterna genom en sådan tilläggsbestämmelse skulle blifva tillräckligt afhjelpta, och jag hoppas, att Kammaren ville i sådant syfte till utskottet återremittera ärendet.

Herr Lindhagen: Den skiljaktighet, som förefinnes mellan utskottets hemställan och min reservation, är i princip ingen alls,

Angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan. (Forts.)

emedan såväl utskottets majoritet som reservanten hafva den uppfattningen, att denna lagstiftning under nuvarande förhållanden icke kan ändamålsenligen anordnas annorledes, än Kongl. Maj:t nu ifrågasatt, hvilket sätt att lösa frågan Andra Kammaren ock förut uttalat sig för. Vid frågans behandling inom utskottet hakade det hela upp sig på, att der uppstodo betänkligheter, huruvida man icke skulle behöfva en öfvergångsbestämmelse att tillämpa på de redan kända fyndigheterna, hvilka eljest, när lagen trädde i kraft, tilläfventyrs skulle blifva föremål för konkurrens från en massa inmutares sida, så att der kanske skulle uppstå ett fullkomligt slagsmål om dessa inmutningar, som ju redan nu äro föremål för mycken spekulation. Man kan då tänka sig, att denna sak enklast ordnas genom enskilda öfverenskommelser mellan kontrahenterna, så vidt nemligen fyndigheterna hafva något större värde; men anser man emellertid, att saken icke kan utjemnas af sig sjelft på det sättet, torde det vara lämpligast att förbehålla kronan rätt att ingripa härvidlag i syfte att under den första tiden reglera de enskildas mellanhafvanden, och för det ändamålet kunde man ju förbehålla kronan ensam inmutningsrätt under en viss tid.

Utskottet har emellertid vidare ifrågasatt, att man också borde införa en uttrycklig bestämmelse derom, att lagen icke har retroaktiv verkan. Men någon sådan verkan ha ju aldrig några civillagar utan särskild föreskrift, och något stadgande derom brukar icke i dem intagas. Om likväl utskottet anser, att man bör göra det i fråga om denna lag och justitieministern förklarar sig villig att acceptera ett sådant förslag, går det ju också an att antaga det.

Mitt förslag om införande i lagen af en öfvergångsbestämmelse framkom först vid justeringen inom utskottet, och man var icke då på det klara med, om man kunde lita på, att en dylik formulering, som blifvit framstäld af enskild ledamot, var rigtig. Jag får derför för min del, med instämmande i hvad herr statsrådet yttrade, hemställa, att Kammaren måtte besluta ärendets återremitterande till utskottet, för att utskottet måtte blifva i tillfälle att ånyo taga frågan i öfvervägande.

Med herr Lindhagen förenade sig herrar *Nordström* i Stockholm, friherre *De Geer*, *Redelius* och *Wallmark*.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman, mina herrar! Då jag inom utskottet deltagit i behandlingen af det nu föreliggande ärendet och varit med om det beslut, som utskottet i denna fråga fattat, skall jag be att få nämna några ord. Jag vill nemligen meddela, att, derest herr Lindhagen icke framkommit med sin reservation så sent som vid justeringen af det förevarande utlåtandet, skulle jag för min del hafva instämt i denna reservation. Men efter den allsidiga utredning, som herr statsrådet lemnat, och då ett ändringsförslag i så fall skulle

Angående ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan. (Forts.)

kunna framkomma, skall jag för min del vara med om ärendets återremitterande till utskottet.

Herr Ivar Månsson: Jag skulle också för min del gerna se, att detta ärende kunde återremitteras. Jag hade annars trott, att man mycket väl skulle kunnat bifalla herr Lindhagens reservation; de, som vilja, att något göres i förevarande sak, äro nog villiga att antaga nämnda reservation.

Jag kan för min del icke finna, att de skäl, som af utskottet anföras, äro så talande, att på grund af dem ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition och följaktligen ett uppskof med frågans lösning skulle behöfvas. Det förefaller mig, som om vi redan alltför länge hvilat på denna fråga. Redan 1898 var den föremål för Riksdagens behandling och förelåg då i ungefär samma skick som nu; och sedan dess synes den icke hafva kommit närmare sin lösning.

Vi veta dock, huru stora och värderika de gjorda apatit- och magnesitfyndigheterna äro; och det synes mig vara oklokt och orätt att genom uppskof på uppskof med förevarande frågas afgörande lägga svårigheter i vägen för dem, som äro intresserade i dessa fyndigheters tillgodogörande. Det är ju nemligen tydligt, att för den, som innehar fyndighet af här ifrågavarande art, försvarsarbetet å densamma fördyras för hvarje gång ett uppskof sker. Men än vidare: om en person inmutat t. ex. en jernmalmsfyndighet, och inom det inmutade området skulle anträffas apatit eller magnesit, så ifrågasättes nu, att han icke skulle ega rätt att bryta sistnämnda mineralier och tillgodogöra sig dem. Enligt nu gällande grufvestadga har den, som inmutat en malmfyndighet och der finner guld eller silfver, rätt att bryta och tillgodogöra sig dessa mineral; — hvarför skulle han då förhindras att tillgodogöra sig anträffad apatit och magnesit.

Om det blefve så, att en återremiss, som af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet förordats, skulle leda dertill, att den, som enligt nu gällande rättsregler erhållit en inmutning, inom hvilken anträffades apatit eller magnesit, icke skulle få tillgodogöra sig dessa mineral, utan att desamma blifvit föremål för särskild inmutning, så synes mig tillgodogörandet af nämnda mineral orätt och onödigtvis hafva försvårats.

Det synes mig — och detsamma tycktes äfven framgå af hvad en ledamot af utskottet här förut i dag yttrat — som om föreliggande fråga icke blifvit tillräckligt noggrant undersökt och pröfvad af utskottet. Och jag skall för den skull vara med om återremiss — och gerna vara det — i syfte att från utskottet erhålla ett yttrande i frågan i samma rigtning, som herr Lindhagens reservation angifver, således gående ut på bifall till Kongl. Maj:ts proposition i hufvudsak, men med ett öfvergångsstadgande i samma syftning som det herr Lindhagen i sin reservation föreslagit. På nu anförda grunder yrkar jag alltså, herr talman, återremiss.

Häruti instämde herrar *Erickson* i Bjersby och *Anderson* i Hasselbol.

Vidare till anteckning förekom icke. Efter af herr talmannen i ämnet framstälda propositioner beslöt kammaren att till utskottet återremittera ifrågavarande utlåtande.

§ 8.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m.

Vidare förelåg till afgörande lagutskottets utlåtande, n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen, lag om beräknande af fatalietid i visst fall samt lag om offentlighet i visst fall vid förhör inför hofrätt.

Genom en den 31 december sistlidet år aflåten proposition, n:o 24, hvilken af båda kamrarne blifvit till lagutskottet hänvisad, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bifogade förslag till

1:o) lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;

2:o) lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;

3:o) lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen;

4:o) lag om beräknande af fatalietid i visst fall; samt

5:o) lag om offentlighet i visst fall vid förhör inför hofrätt.

Utskottet hemstälde,

att Riksdagen, under förklarande, att Kongl. Maj:ts föreliggande proposition ej kan i oförändradt skick godkännas, ville för sin del antaga af utskottet delvis omarbetade förslag till

1:o) lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;

2:o) lag om hvad iakttagas skall i afseende å införande af lagen om ändring i vissa delar af rättegångsbalken;

3:o) lag om ändring i vissa delar af utsökningslagen;

4:o) lag om beräknande af fatalietid i visst fall; samt

5:o) lag om offentlighet i visst fall vid förhör inför hofrätt.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, lemnades på begäran ordet till

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Herr Zetterstrand som yttrade: Herr talman, mina herrar! I afseende å sättet för föredragningen af det nu föreliggande utlåtandet tager jag mig friheten att hemställa, att utlåtandet föredrages punktvis; att de under de särskilda punkterna intagna lagförslagen föredragas paragrafvis; att vid första paragrafen i första lagförslaget diskussionen må röra sig om alla förslagen; att efter föredragning af hvart och ett af lagförslagen, måtte föredragas dess ingress och rubrik och sist utskottets hemställan; att af lagförslagets paragrafer icke må uppläsas andra än de, beträffande hvilka uppläsning begäres; samt att, för den händelse utskottets förslag skulle komma att i vissa delar af den ena eller andra kammaren återförvisas, utskottet lemnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de paragrafer, hvilka blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana ändringar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas.

Hvad herr Zetterstrand sålunda hemstält, blef af kammaren godkändt.

Punkten 1:o).

Förslag till Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken.

8 Kap, 3 §.

Sedan paragrafen föredragits, anförde

Herr Zetterstrand: Herr talman, mina herrar! Vår svenska nation har en mycket stor benägenhet att öfverskatta allt utländskt och att underskatta allt inhemskt. Detsamma är förhållandet äfven med afseende å vårt rättsväsende. Det är nu möjligt, att våra svenska lagar i mångt och mycket i principielt hänseende icke kunna jemföras med utlandets; det vill jag icke bestrida, men å andra sidan hafva de ett visst företräde, som vi alla böra erkänna, men som vi kanhända icke alla hafva reflekterat öfver. Den svenska lagen har varit och är fortfarande, kan man säga, en svenska folkets egendom, som är tillgänglig för en och hvar. Här utgifves nemligen hvarje år på enskildt initiativ en lagsamling kallad »Sveriges Rikes Lag», hvilken innehåller alla de föreskrifter, som kunna anses erforderliga för litet hvar att känna, hvarjemte i fråga om mera detaljerade föreskrifter hänvisningar der lemnas till svensk författningssamling. Nu tycker man, att det är en mycket naturlig sak, att en sådan lagsamling finnes, men sådan förefinnes dock i regel icke i andra länder. Vi kunna sålunda lätt, genom att slå upp i registret, i vår lag få reda på de sidor, der hvarje särskildt ämne behandlas. Vill man deremot i afseende å ett främmande lands lagstiftning ha reda på någonting, får

man leta igenom en mängd volymer utan att ändock kunna vara säker, att ej senare bestämmelser i ämnet finnas.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Men om nu än innehållet i vår svenska lag i allmänhet är för oss alla lätt tillgängligt, finnes dock ett område inom densamma, hvilket är mera än vanligt svårfattligt för menige man. Jag menar det området, som berör processerna i öfverrätt. De stadganden i detta ämne, som finnas i 1734 års lag, äro mycket korta, ofullständiga och antiqverade. Derför ha de också under årens lopp måst suppleras med en mängd kongl. förordningar, förklaringar, kungörelser, reskripter, bref, prejudikat samt instruktioner för hofrätterna. Detta har gjort, att proceduren i öfverrätterna ofantligt invecklats, att hofrätterna allt mer och mer stelnat i former, att den materiella rätten mycket ofta fått vika för den formella och att vid processer i öfverrätter det yppas en sådan mängd fallgropar och snaror, att det hardt när för menige man är omöjligt att reda sig i dylika processer. Det går så långt, att vi jurister, som icke tjenstgjort i hofrätt eller der processat, känna oss mycket enkla, då det är fråga om att föra ett mål derstädes. Den saken har derför omsider blifvit ett monopol för våra advokater. Detta har gjort, att det framstälts allt starkare och starkare kraf på införandet af förenklade bestämmelser i fråga om målens handläggning vid våra öfverrätter. Förslag i detta hänseende ha flere gånger utarbetats och reviderats och nu föreligger på riksdagens bord ett dylikt.

När man nu skall bedöma detta förslag, får man icke tro, att det innehåller någon omstörtning af vår nuvarande rätt. Det gifver sig ej heller ut derför, utan åsyftar endast att på det bestående grund förenkla lagens bestämmelser och göra dem lättare tillgänglige och öfverskådlige. Omarbetningen går sålunda i hufvudsak ut på en mängd förenklingar, såsom bland annat: att på ett ställe sammanföra föreskrifter, som nu finnas spridda i en mängd förordningar och förklaringar, m. m.; att föreskrifva, att domstol i hvarje fall skall lemna part bestämd underrättelse om, huru förfaras skall med afseende å fullföljd af talan; att undanrödja en mängd formella skäl, som hittills förelegat, för att i speciella fall underkänna parts talan; att förkorta tidsbestämmelserna och ställa dem i öfverensstämmelse med de förändrade förhållanden, som inträdt genom vårt så väsentligt omgestaltade kommunikationsväsen; att borttaga en del prestanda för fullföljd af talan i högre rätt och derigenom göra vägen till öfverrätt lättare; att legalisera den praxis, som jemsides med lagen under årens lopp utvecklat sig i afseende på processer i öfverrätt; äfvensom att i vissa fall lemna part valfrihet i afseende på hvilket forum han vill anlita.

Nu kan man ju säga, att alla dessa bestämmelser, som gå ut på så väsentliga förbättringar, för en hvar borde vara synnerligen tilltalande. En klass af medborgare skulle man ju ändock kunna tänka sig, såsom mindre välvilligt stämda mot detta lagförslag. Jag syftar

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

nemligen på sakförarne. Ty det kan icke bestridas, att detta förslag gör ett visst intrång i deras verksamhet. Emellertid är det med synnerlig glädje och tillfredsställelse, som man kan konstatera, att Sveriges sakförare icke på något sätt sökt motverka tillkomsten af denna lag, utan att de uppträdt synnerligen lojalt i afseende å densamma. De hafva visserligen gjort en hel del anmärkningar mot den, men dessa äro endast detaljanmärkningar, tillkomna icke för att störta lagen, utan för att enligt deras mening göra den bättre. Dessa anmärkningar jemte öfriga anmärkningar från andra håll ha af lagutskottet tagits under öfvervägande. En del af dem ha vunnit erkännande, andra deremot icke. Orsaken till dessa anmärkningars underkännande ha dock varit olika. Hvad angår en del af dessa synas de vid första påseendet synnerligen befogade, i det att de grunda sig derpå, att lagen i vissa paragrafer är antiqverad och icke tillämpad. Men härvid är att märka, att medan det föreliggande förslaget endast afser bestämmelserna angående fullföljd af talan, och de i propositionen föreslagna lagändringarne sålunda endast beröra hvad dermed står i sammanhang, afse anmärkningarna hvad dessa paragrafer innehålla rörande andra ämnen. Nu har man emellertid icke i lagen ändrat och moderniserat dessa bestämmelser, så framt de icke afsett just detta ämne: »fullföljd af talan». Och hafva sålunda på enstaka ställen i lagförslaget vissa former fått qvarstå, som måste medgifvas icke öfverensstämma med tidens kraf, men hvilka såsom sagdt icke i detta sammanhang kunnat ändras, derför att de stå i öfverensstämmelse med andra paragrafer, som nu icke äro föremål för behandling. På samma gång vi sålunda måste erkänna dessa anmärkningars befogenhet hafva vi ansett, att de ej böra tagas i öfvervägande förrän i sammanhang med rättegångsbalkens skärskådande från en annan sida. Jag ber ytterligare få nämna, att vid ärendets första behandling utskottet behjertade vissa af de framstälda anmärkningarne och gjorde ändringar i den kongl. propositionen i öfverensstämmelse dermed, men att utskottet vid ärendets fortsatta behandling kom underfund med de svårigheter dessa ändringar skulle förorsaka och derför i flera fall måst taga dem tillbaka och återgå till Kongl. Maj:ts förslag. Detta visar, att det icke går lätt för sig att göra några ändringar. Då jag nu håller före, att detta lagförslag sådant det föreligger är mycket lyckligt tillkommet, hoppas jag, att Andra Kammaren, i hvad på den ankommer, skall göra allt, för att det måtte blifva antaget. Det kan naturligtvis icke förebyggas, att ändringar i ett eller annat hänseende komma att föreslås, men jag ber herrarne att icke besluta ändringar i andra fall, än då Ni äro fullt öfvertygade om deras behöflighet. Ty det kan lätt hända vid ett så stort lagförslag som det förevarande — det är kanske det vidlyftigaste som på många år varit före — att ändringar blifva gjorda, som kunna vålla förslagets fall.

Jag har med det nu sagda endast velat i kammarens välvilja rekommendera lagförslaget i fråga.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Herr Staaff: Jag tror icke, att principdebatten i detta ämne bör gå förbi, utan att någon röst från sakkunnigt håll höjes till ett visst beklagande öfver, att detta lagförslag framkommit sådant som det nu föreligger. Jag menar deröfver, att man i detta lagförslag fortgått på de partiella reformernas väg, hvilket säkerligen måste beklagas af hvar och en, som något satt sig in i, hvad en verklig processreform måste afse och innebära. Dermed vill jag icke hafva sagt, att jag betraktar förslaget så, att det bör, när det nu en gång föreligger, förkastas. Ty när det faktiskt i flera afsevärda punkter innehåller lättnader, innehåller ett, om jag så får säga, afskärande af onödig formalism, är det gifvet, att man hellre vill taga, hvad man kan få, än till en obestämd framtid uppskjuta att få någonting. Men det må dock vara plats för ett beklagande i detta fall; och det har så mycket större skäl för sig, då man finner, att denna väg genom de partiella reformerna ytterligare synes utgå från hvad jag skulle vilja kalla en fullständig resignation från lagstiftningens sida gent emot det förderf och den förstörelse, som genom domstolarnes tillämpning faktiskt åstadkommits å flera af 1734 års lags till afsigten så goda och delvis så ypperliga institut. Ett pregnant exempel på, hvartill man genom denna metod kommer, är verkligen hofrättsproceduren, sådan den efter detta förslags antagande skulle komma att te sig.

1734 års lagstiftare menade, att en process bör vara ett af parterna kontrolleradt förfarande. Derför var det lagen stadgade, att berättelse skulle utgifvas, som skulle afse att innehålla en framställning af sakens hela förlopp, parternas yrkanden och allt hvad af vigt i målet förekommit. Denna berättelse skulle utgifvas till parterna, som skulle hafva att framställa anmärkningar deremot och på detta sätt kunna utöfva en effektiv kontroll öfver att hvad de verkligen ville hafva fram också verkligen kom fram vid pröfningen. Berättelsen har utan något lagstadgande, endast och allenast genom lagskipningens suveränitet, nedsjunkit till att utgöra blott en form, den har frångått, hvad stiftarne af 1734 års lag menade, och återstår nu hufvudsakligen såsom ett minne af bättre, men svunna tider.

Emellertid, så länge den har återstått, så har man dock kunnat hoppas på, att en utveckling, ett återgående till lagstiftarnes omintetgjorda afsigt skulle vara möjligt med detta institut. Det är ett sådant återgående, som antydes af en ledamot af högsta domstolen, då han säger, att berättelsen borde vara en fullständig framställning af tvistens hela sammanhang, hvilken framställning således blefve närmast jemförlig med de promemorior, som af revisionssekreterarne användas vid föredragning inför högsta domstolen. Jag får dock medgifva, att äfven han vemodigt tillägger, att sådant väl knappast kan ske. Hvarför kan det då icke ske? Jo, derför att domstolarne, enligt hans uppfattning, äro suveräna. Jag tror, att man med rätt kan säga, att en sådan öfverrättsprocedur, som den man nu vill fastslå, skulle blifva en af de minst kontrollerade i hela

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

verlden. Från det att parten vid början af processen inlemnar sina skrifter och till dess att domen på en för honom obekant dag i framtiden kan komma att utfalla, står han helt och hållet utan möjlighet att veta, hvad som förekommer och huru hans sak behandlas.

Emellertid får man, såsom jag i början af mitt yttrande framhöll, taga hvad man kan få. Jag kan icke neka till, att på många punkter detta lagförslag — deri instämmer jag med herr Zetterstrand — bjuder på verkliga förbättringar och borttager en massa — om jag så må säga — formalistiska och besynnerliga fällor, som förut voro utsatta för parterna, då de skulle fullfölja sina mål i öfverrätt.

Det må dock tillåtas mig att tillägga, att då jag kommer att rösta för förslaget i alla hufvudsakliga delar, så gör jag det i viss mån i den förhoppningen, att sjelfva absurditeten af sådana konseqvenser som dem, hvilka jag nyss påpekade, skall komma att i sin ordning väcka till förnyadt lif förhoppningarne om en verklig processreform, en sådan processreform, som framför allt inför omedelbarhet i öfverrätterna och sålunda, och *först* sålunda kan komma att göra öfverrätterna till verkliga, till lifaktiga och lefvande faktorer till sanningens uppdagande och till den materiella rättens förverkligande, hvilket de aldrig kunna blifva, så länge proceduren är skriftlig.

Härmed var öfverläggningen afslutad. Paragrafen godkändes.

10 kap. 27—32 §§; 11 kap. 32 §; 13 kap. 3 och 5 §§.

Godkändes.

För *14 kap. 3 §*, som härefter föredrogs, hade föreslagits denna lydelse:

Käranden skall, ehvar rättegången börjas, alla dess skäl och bevis genast framte, och svaranden sammaledes. Håller någon de bevis uppsåtligen inne, som till ljus i saken tjena, böte fem eller tio daler, eller mera, allt som domaren pröfvar honom deri brottslig vara.

Nu söker endera parten uppskof i saken, för ty, att han vill flera bevis skaffa, eller för annan orsak; finner domaren skäl till det uppskof; lägge honom viss tid före, antingen vid vite i penningar, eller att saken ändå afgöras skall, allt som omständigheterna det fordra.

Ordet lemnades till:

Herr John Olsson i Stockholm, som yttrade: I fråga om 14 kap. 3 §, det förslag som nu är föredraget, tillåter jag mig att framställa en anmärkning. Den gäller nemligen den i andra stycket af paragrafen vidtagna förändringen, att om endera parten begär upp-

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

skof i saken, derför att han vill anskaffa flera bevis, eller för annan orsak, så, om domaren finner skäl till uppskof, skall han »lägga honom viss tid före, antingen vid vite i penningar, eller att saken ändå afgöras skall». Detta innebär — såsom det är anmärkt i en inom kammaren utdelad skrift från Sveriges advokatsamfund — en ganska väsentlig brytning med det nuvarande tillvägagångssättet, i ty att, när en part nu begär uppskof, får han i regeln ett sådant uppskof beviljadt för sin bevisning, när saken icke kan anses vara till fullo utredd, utan att något särskildt föreläggande gifves, vare sig i fråga om vite eller vid äfventyr att »saken ändå afgöres». Det synes mig också vara synnerligen olämpligt, att, när en part begär uppskof för att anskaffa mer bevisning, äfven om detta sker vid första eller andra rättegångstillfället, domstolen då skall vara *pligtig* att utan vidare ålägga honom vite eller slutligt äfventyr. Det kan ju nemligen tänkas, att det finnes mycket goda skäl för en part, att han icke redan vid ett så tidigt stadium af processen hunnit anskaffa den bevisning, han vill åberopa. Det synes mig då vara väl strängt att ålägga honom vite eller slutligt äfventyr redan i början af processen, då det dock måste bero på partens eget beprövande, i hvad mån han anser sig behöfva mera bevisning eller icke.

På grund af det nu anförda tillåter jag mig hemställa, att kammaren ville återremittera den nu föredragna paragrafen, i syfte att det här föreskrifna stränga åläggandet borttages eller mildras, så att domstol icke blir skyldig att lemna så stränga föreläggandeu, när en part begär uppskof för förebringande af bevisning.

Herr Zetterstrand: I anslutning till hvad jag nyss anförde, vill jag säga, att jag anser, att den anmärkning, herr Olsson nu framstält, har mycket fog för sig, men att den är af den beskaffenhet, som jag nyss relaterat. Detta lagstadgande är nemligen ord för ord infördt från den gamla lagen, men rör ett förhållande, som det nu föreliggande lagförslaget icke afser att ändra. Den lagändring herr Olsson önskar bör sålunda förekomma i ett annat sammanhang och kan icke här upptagas till behandling. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Efter af herr talmannen framstälda propositioner godkände kammaren paragrafen.

14 kap. 6 § samt 16 kap. 1—9 §§.

Godkändes jemväl.

Enligt utskottets förslag skulle *16 kap. 10 §* erhålla följande lydelse:

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Har underrätt genom beslut under rättegången dömt någon till utgifvande af vite eller till ansvar för uteblifvande eller annan förseelse i målet; eller ogillat yrkande om ansvar för förseelse, som nu är sagd, eller om ådömande af förelagdt vite för uteblifvande; eller utlåtit sig angående ersättning åt vittne eller annan, som kallats att meddela upplysning i målet; eller skilt fullmägtig från fullmägtigskapet: mot det beslut skall, i händelse af missnöje, särskild talan föras; och skall underrättelse härom i sammanhang med beslutet af rätten meddelas. Lag samma vare, der genom beslut, som af underrätt meddelats under rättegången, qvarstad eller skingringsförbud eller dermed jemförlig åtgärd beviljats eller yrkande om häfvande af sådan åtgärd ogillats.

Sedan paragrafen föredragits, begärdes ordet af:

Herr Staaff, som yttrade: Rörande den nu föredragna paragrafen hafva de praktiserande advokater, som tillåtit sig att öfverlemna en framställning till lagutskottet, anmärkt, att det synes vara obilligt, att klagan i de fall, då qvarstad eller skingringsförbud afslagits, icke är tillåten. De framhålla särskildt, att i betraktande af de svenska domstolarnes obenägenhet för dylika interimistiska förordnanden anse de en dylik rätt till klagan böra inrymmas äfven för part, som fått sin begäran afslagen. Då det icke kan nekas, att just sådana åtgärder, som här äro ifrågasatta, understundom äro af den beskaffenhet, att de i sjelfva verket utgöra vilkor och förutsättning för att öfver hufvud taget någon verklig rätt skall komma att utfås med hänsyn till processernas stora långsamhet, som gör det nödvändigt att i tid skaffa säkerhet för att någonting verkligen finnes att uttaga, i fall den slutliga domen kommer att lyda derå, synes mig detta yttrande vara synnerligen välgrundadt. Jag vill derför hemställa om återremiss af denna paragraf.

Häruti instämde herr *John Olsson* i Stockholm.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet derpå, att den bestämmelse, som här är intagen, betyder allenast, att särskild klagan icke får föras i det afseende den siste ärade talaren påpekade, att således klagan öfver beslutet får föras i sammanhang med klagan öfver hufvudsaken, men icke förr. Det har af många skäl ansetts nödigt att icke utbryta och tillåta särskilda klagomål i vidsträcktare mån, än sådant kan anses vara af behofvet oundgängligen påkalladt, ty det naturliga är, att öfverrätten får saken i ett sammanhang sig förelagd.

Nu vill jag fästa uppmärksamheten derå, att efter vår rättegångsordning sådana säkerhetsåtgärder i allmänhet sökas hos Konungens befallningshafvande eller öfverexekutor, och det är dessa myndigheter

som bevilja eller afslå sådana åtgärder, hvarefter hufvudsaken instämmes och afgöres af domstol. Det är endast i särskilda undantagsfall, som domstol eger rätt att bevilja qvarstad eller skingringsförbud.

Under sådana förhållanden synes kammaren böra godkänna denna paragraf i den form den blifvit af utskottet föreslagen.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Herr Staaff: Det är fullkomligt sant, att i allmänhet regeln bör vara, att beslut ej skall öfverklagas annat än i samband med sjelfva hufvudsaken. Inläggandet af ansökan i rätten om qvarstad och skingringsförbud är dock en rent extraordinär och provisorisk åtgärd, som man vidtager, för att det icke skall inträffa, att ingenting finnes qvar, hvarmed en parts fordran eller rättsanspråk kan gäldas eller tillfredsställas, då hans sak en gång är fullständigt och ordentligt pröfvad. Derför synes det mig också vara högst naturligt, att ett sådant extraordinärt tillvägagångssätt framför allt omgärdas med extraordinära bestämmelser; en dylik bestämmelse är naturligtvis den, att klagan skall få föras i särskild ordning.

Då herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet framhållit, att det endast är i sällsynta fall, som qvarstad eller skingringsförbud numera beviljas af domstol, synes det mig snarare utgöra ett skäl för mitt yrkande, ty derigenom visar herr statsrådet, att det skulle icke förekomma i många fall, att undantag medgåfves från hvad han naturligtvis betecknar såsom regel för hvad i allmänhet bör gälla.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr John Olsson i Stockholm: Jag vill, i anslutning till hvad herr Staaff yttrade, framhålla fall, der dessa bestämmelser verkligen skulle kunna få stor praktisk betydelse. Jag syftar särskildt på de förhållanden, som existera uppe i Norrland och i allmänhet i skogbärande provinser, der det är fråga om qvarstad eller skingringsförbud för skog eller timmer, hvarom det tvistas. Det är klart, att det skulle vara synnerligen olämpligt, om det icke, när ett sådant yrkande om qvarstad eller skingringsförbud har af domstolen afslagits, skulle kunna föras särskild talan emot ett dylikt beslut för att möjligen få rättelse, enär i annat fall den verkliga rätten skulle kunna göras alldeles illusorisk, derigenom att, då sjelfva sakfrågan komme att pröfvas, den skog eller det timmer, man velat belägga med qvarstad, vore borta.

Detta synes mig vara ett exempel på, till hvilken orimlighet det kan leda, om ej särskild talan vid beslut om afslag å begärd qvarstad eller skingringsförbud skulle få föras.

Jag instämmer fördenskull med herr Staaff.

Herr Zetterstrand: Jag vill endast nämna, att denna fråga debatterats ganska mycket inom utskottet. Meningarne voro ej fullständigt eniga, men vi trodde det vara bäst att i föreliggande punkt biträda det kongl. förslaget, helst som frågan om qvarstad och skingrings-

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

förbud i stora flertalet fall hädanefter som hittills nog kommer att handläggas af exekutionsmyndigheterna.

Herr Staaff: Ja, men det är ju en helt annan sak, hvad lagutskottets ärade vice ordförande nu säger. Han säger, att lagutskottet ansåg, att de hörde rättast till exekutiv myndighet. Men om de uti vissa fall fortfarande höra till domstol, är det bra besynnerligt att på ett *sådant* skäl göra dem kraftlösa genom ett dylikt stadgande.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Vidare till anteckning förekom icke. Herr talmannen gaf enligt de under öfverläggningen framstälda yrkanden propositioner dels på godkännande af den utaf utskottet föreslagna lydelse till paragrafen och dels på paragrafens återremitterande till utskottet; och fann herr talmannen förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall godkänna lagutskottets förevarande förslag till lydelse af tionde paragrafen af 16 kapitlet rättegångsbalken röstar,

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till utskottet återremitterat paragrafen.

Omröstningen utvisade 104 ja mot 94 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag till lydelse för paragrafen.

16 kap. 11—14 §§; 23 kap. 5 §; 24 kap. 11 §; 25 kap. 1—10 §§; 26 kap. 1—16 §§ samt 27 kap. 1—4 §§.

Godkändes.

Enligt Kongl. Maj:ts af utskottet upptagna förslag skulle *27 kap. 5 §* erhålla denna lydelse:

Har part i föreskrifven ordning fullföljt talan mot underrätts slutliga utslag i brottmål eller mot utslag, hvarigenom underrätt i sådant mål dömt till värjemålsed, och hålles ej någon i målet häktad, skall, efter ty nedan sägs, tillfälle lemnas klagandens vederpart att öfver besvären sig yttra.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Äro i andra fall besvär rätteligen anförda, ankomme på hofrätten att om vederpartens hörande öfver besvären förordna; dock må ej, med mindre tillfälle lemnats vederparten att sig förklara, ändring i underrättens utslag göras, i annat fall än då besvären angå någons häktande eller qvarhållande i häkte eller hemtande till rätten, eller ock stadgandet i senare stycket af 12 § eger tillämpning.

I fråga om denna paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Zetterstrand* och *Leman*, hvilka ansett, att första stycket af denna paragraf bort utgå samt paragrafen erhålla följande lydelse:

Äro besvär anförda, ankomme på hofrätten att om vederpartens hörande öfver besvären förordna; dock må ej, med mindre tillfälle lemnats vederparten att sig förklara, ändring i underrättens utslag göras, i annat fall än då besvären angå någons häktande eller qvarhållande i häkte eller hemtande till rätten, eller ock stadgandet i senare stycket af 12 § eger tillämpning.

Paragrafen föredrogs, hvarefter ordet på begäran lemnades till:

Herr Zetterstrand, som anförde: Vid denna paragraf har jag jemte herr Leman från Första Kammaren framstält en reservation, och jag ber att få yrka bifall till densamma.

Hufvudsakliga skälet, hvarför jag framstält den, har varit det, att rörande denna paragraf två mycket olika meningar gjort sig gällande och att jag ansett, att ett formuleradt lagförslag i den rigtning, jag och flere med mig omfatta, jemväl borde föreligga, för den händelse herrarne äro mer benägna att taga det än den kongl. propositionen. För öfrigt tror jag, att den mening, jag i förevarande punkt uttalat, har vissa företräden framför den kongl. propositionens innehåll.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Annerstedt: Mina herrar! Det är en gammal fråga, huru man skall kunna öka hofrätternas arbetsprodukt, under det man bibehåller förfarandet i det stora hela, sådant det nu är. Erfarenheten har nemligen tydligt ådagalagt, att, om också under goda tider hofrätternas nuvarande personal är tillräcklig att hindra uppkomsten af balans, det likväl i samma stund, som affärstiderna blifva dåliga i landet och den naturliga påföljden deraf hinner inträda, nemligen att rättegångarnes antal tilltager, hofrätterna med det nuvarande antalet divisioner äro oförmögna att med den skyndsamhet, som vederbör, afgöra målen. Balans uppstår och målen få i hofrätten ligga och vänta längre eller kortare tid, innan deras tur förekommer att företagas till afgörande. Sättet att råda bot på detta missförhållande, sedan det fortfarit några år, blir att förstärka hofrätterna med extra divisioner, hvilket af många anledningar icke är såsom regel lämpligt.

Bland de förslag, som redan för länge sedan väckts och som

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

framhållits af det långt öfvervägande flertalet af ledamöterna i den hofrätt, som finnes här i staden, är ett, att de dubbla föredragningarna i brottmål måtte afskaffas. Ty hofrätternas tid upptages ju i icke så ringa grad derigenom, att först på ett rum, der icke kommunicerade brottmål handläggas, föredragas jemväl de brottmål, som icke kunna afgöras ex incommunicatu, för att sedermera, när kommunikation skett, å nyo föredragas på ett annat rum. Således äro två af hofrättens divisioner upptagna med brottmål.

Det är naturligt, att borttagandet af den valfrihet i fråga om kommunikation, som nu eger rum, skall medföra den påföljd, att med afseende på sådana brottmål, hvilka skulle kunna ex incommunicatu afgöras, tiden för deras afgörande, från det de inkommit i hofrätten, blir något förlängd. Att denna olägenhet uppkommer måste man ju erkänna, men häremot måste vägas de fördelar, som genom en tvungen kommunikation kunna vinnas. Uppgjorda beräkningar hafva visat, att den besparing i hofrätternas arbetstid, som derigenom skulle ernås, är af ganska afsevärd beskaffenhet; och denna besparing i arbetstid kommer behandlingen af de vädjade sakerna till godo.

Vidare är att märka, att frågan om besvär angående häktade ej här föreligger. Ty såsom herrarne kunna se af förslaget, har, såsom ock nödvändigt är, förutsatts, att i mål angående häktad föredragning genast skall ske och hofrätten dervid besluta, om kommunikation är nödig eller ej, och har således i afseende å häktade personer någon ändring i föredragningssättet icke föreslagits.

Vidkommande åter på fri fot varande föreställer jag mig, att förlängningen af den tid, som skall åtgå för målets afgörande i hofrätten, genom den tvungna kommunikationen, verkställd på sätt i förslaget bestämmes, icke skall blifva af någon mera afsevärd beskaffenhet, då förslaget sökt att, så vidt möjligt, undvika det tidsödande förfarande, som för närvarande eger rum vid kommunikation, och ersätta detsamma med ett enklare och snabbare förfarande. Man kan beräkna, att om kommunikation enligt förslagets bestämmelser sker, den tid, under hvilken — i jemförelse med ett mål afgjordt ex incommunicatu — utslaget derigenom blir fördröjdt, skall uppgå till en à två månader. Och beträffande de mål, deri någon icke är häktad, förefaller det, som om denna tid icke skulle vara så nämnvärd.

Ihågkommas bör ock, att lagförslag äro under utarbetande och för närvarande ligga under högsta domstolens granskning, hvarigenom man skulle utsträcka den nuvarande möjligheten för en tilltalad att förklara sig nöjd med utslaget och börja undergå bestraffningen, äfven i det fall åklagaren fullföljt talan i målet.

Under sådana förhållanden synes Andra Kammaren göra rigtigast i att bifalla den kongl. propositionen i denna del och sålunda låta kommunikation af brottmål ske genom vederbörande fiskal och genom borttagande af den dubbla föredragningen af dessa mål bereda hofrätten ökad tid för handläggning af tvistemålen.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Herr Lundahl: Herr talman, mina herrar! Enligt nu gällande bestämmelser för behandling af brottmål i hofrätt, får någon ändring i öfverklagadt beslut icke meddelas, med mindre klagandens vederpart lemnats tillfälle att förklara sig. Det nuvarande förslaget innehåller deremot, att alla brottmålsbesvär skola, utan afseende på om besvären kunna föranleda någon ändring eller ej, utställas till kommunikation. Motivet härför är, att genom denna allmänna kommunikation skulle vinnas en besparing i arbetstiden för hofrätterna, ty som det nu är ställdt måste i de fall, då anledning till kommunikation förefinnes, besvären blifva föremål för tvenne föredragningar, hvaremot i alla de fall, der kommunikation icke ifrågakommer, utan besluten fastställas, målen icke föredragas mer än en gång. Det torde emellertid vara tydligt att, då alla brottmålsbesvär skola kommuniceras, hofrätterna icke kunna för annat arbete tillgodogöra sig *hela* den tid, som man påräknat vinna genom borttagandet af den första föredragningen, ty det tillkommer ett annat arbete för hofrätterna, som tager tid, nemligen expedierandet af de många kommunikationerna, och jag vill erinra om att arbetet härmed ingalunda är så obetydligt. Utom det att alla föredragna mål upptagas i hufvudprotokollet, föras jemväl i hofrätterna öfver alla kommunicerade mål särskilda s. k. kommunikationsprotokoll, innehållande en redogörelse för hvad målet angår, underdomstolens utslag med uteslutande af skälen derför, ändringssökandet och kommunikationsresolutionen. Klart är, att den tjensteman, som sätter upp protokollet, icke kan göra detta, med mindre han genomläst de till målet hörande handlingar, åtminstone till en del, men detta protokoll skall liksom alla andra justeras af hofrätten. Denna justering tager naturligtvis sin tid, då icke blott den af hofrättens ledamöter, som i första hand justerar protokollet, utan äfven de öfriga böra taga del af hvad handlingarna innehålla. Jag tror således för min del, att den tidsbesparing, som man ansett sig kunna vinna genom att kommunicera alla brottmål, icke blifver så stor, som man påräknat, då ju en icke obetydlig tid kommer att åtgå för hofrättens arbete med alla dessa många kommunikationer. Hvad det skulle blifva för skilnad i arbetet, derest alla brottmål skola kommuniceras, och om man bibehåller det nuvarande förfaringssättet, kan med stöd af statistiken inhemtas. Till hofrätterna inkomma årligen 1,600 à 1,700 brottmål, af hvilka endast 700 à 800 utställas till kommunikation. Det är således en ganska betydlig ökning i de kommunicerade målens antal, som skulle komma att inträda, derest det nuvarande förslaget skulle blifva antaget. För vinnande af den önskade tidsbesparingen skulle enligt min mening vara lämpligast att, såsom man flerfaldiga gånger förfarit i skånska hofrätten och hvilket förfaringssätt, enligt hvad för mig uppgifvits, äfven användes inom Göta hofrätt, tillhålla fiskalerna att vid första föredragningen påpeka de kommunikationsskäl, som kunna förefinnas. Man bör nemligen kunna ställa den fordran på föredragande fiskalen, att han efter genomläsningen af

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

målen skall kunna bedöma, om det finnes något skäl att ändra det öfverklagade utslaget. Om sedan vid föredragningen dessa skäl anmälas för hofrätten och godkännas, torde i många fall denna första föredragning kunna vara undangjord på några minuter. Så har man börjat praktisera i skånska hofrätten, åtminstone i alla de mål, der man finner, att en vidlyftig föredragning eljest skulle ega rum. Efter hvad jag hört, skulle man i Svea hofrätt fortgå på det gamla sättet härvidlag, så att målen föredragas i sin helhet, äfven om fiskalerna funne alldeles klara och tydliga skäl för kommunikation. Jag vill genom ett exempel påpeka orimligheten i ett sådant förfaringssätt. Om en part är dömd i ett mål för åtskilliga brott och det af honom öfverklagade utslaget är rigtigt utom i det hänseendet, att ett af brotten, för hvilket han blifvit dömd, är preskriberadt, skall till följd deraf utslaget ändras och besvären följaktligen kommuniceras. Men hvartill tjenar det då att föredraga målet i dess stora helhet, en föredragning som kanske tager flera dagar? Det behöfves i dylikt fall endast, att fiskalen påpekar ett dylikt kommunikationsskäl, för att beslut fattas om målets kommunicering. Detsamma gäller äfven i andra fall, t. ex. der underrätterna taga fel i fråga om rättegångskostnadernas storlek. Om en part, som för klagan i sjelfva hufvudsaken, tillika påpekar, att han är dömd att gälda högre rättegångskostnadsersättning än motparten begärt, föreligger ju ett klart skäl till kommunikation. Jag tror, som sagdt, att man bör kunna fordra af fiskalerna, att de, under inläsandet af målen till föredragning, inhemta sådan kännedom derom, att de kunna för hofrätten framlägga de skäl för målets kommunikation som förefinnas, innan den hufvudsakliga föredragningen börjas. Om en sådan reform sker, anser jag, att den tidsbesparing, som derigenom vinnes, skall ganska nära motsvara den tidsvinst, som man åsyftar att vinna derigenom att man, såsom nu är föreslaget, utesluter all föredragning. En dylik reform i fråga om föredragningssättet lärer kunna anordnas af hofrätterna sjelfva eller ock genom ett tillägg till arbetsordningen för hofrätterna i hvad densamma angår fiskalernas föredragning. Det föreliggande förslaget skulle dock säkerligen icke gifva anledning till någon vidare meningsskiljaktighet, om icke det föreslagna förfaringssättet äfven komme att föranleda åtskilliga olägenheter. Såsom jag nämnt, afgöras för närvarande cirka 50 procent af alla till hofrätt inkomna besvär i brottmål utan att kommunikation egt rum. Hofrätternas utslag å dessa besvär kunna således expedieras inom de första två månaderna, sedan de inkommit. Men om hvad nu blifvit föreslaget antages, skulle i de vanligaste fallen uppstå ett dröjsmål utöfver nämnda tid på allra minst två månadar, innan målen blefve expedierade från hofrätterna. Detta dröjsmål gäller dock blott de besvär, som äro anförda öfver utslag af underrätter i södra och mellersta Sverige, ty i fråga om besvär från de norra provinserna blir dröjsmålet ännu längre eller tre à fyra månader. Hvad särskildt beträffar skånska hofrätten kan jag nämna, att hofrätten kommunicerade

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

under sistlidet år cirka 35 procent af alla inkomna brottmål, hvadan 65 procent afgjordes utan kommunikation, således utan dröjsmål och följaktligen till stor fördel för rättskipningen. Man måste derför, gent emot den lagändring, som nu blifvit föreslagen, ställa sig ganska betänksam, särskildt i dessa tider, då allmänt ganska befogade klagomål höras öfver långsamheten i rättskipningen.

Vidare är det en annan olägenhet, som detta förslag skulle medföra, nemligen den, att de klagande parterna komme att förorsakas ökade kostnader i alla de fall, då de icke vinna ändring på sina besvär, i det de få vidkännas de i sådan händelse onödiga kostnaderna för afskrift af handlingarna och deras delgifvande, och vidare betala motpartens förklaringskostnader. Och äfven förklarandeparten kommer att drabbas af kostnader, nemligen i det icke sällsynta fall, då klaganden icke kan betala den ersättning, som blifvit honom ålagd och hvilken förklaranden då sjelf får vidkännas. Det blir således, enligt min mening, ganska väsentligt ökade kostnader, i synnerhet för klagandeparten.

Man har velat resonera bort detta dermed, att dessa ökade kostnader skulle verka såsom ett korrektiv mot obefogade klagomål. Men enligt min erfarenhet förekomma obefogade klagomål mera i civila mål än i brottmål, och man kan för öfrigt icke säga, att part, som dömts till ansvar i underrätt, för en obefogad talan, när han söker att bli fri ifrån detta ansvar. Det synes mig derjemte ganska obilligt, att klagandepart skall vidkännas andra kostnader för rätten att söka ändring i ett utslag än som äro nödiga, i synnerhet om han är i god tro, hvilket får antagas vara det vanligaste.

Dessa olägenheter hafva äfven med styrka framhållits af högsta domstolen. Pluraliteten inom densamma har icke heller ansett sig kunna tillstyrka lagförslaget i denna del.

Från en annan sida sedt, förefaller det mig tillika ganska anmärkningsvärdt, att, då fråga nu är, att hofrätterna skulle vinna ökad arbetstid för andra göromål, fördelen för det allmänna af denna tidsbesparing komme att bekostas af parterna, såsom följden skulle blifva, om förslaget blefve lag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Gussing* instämde häruti.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag önskar till en början endast påpeka, att den föregående talaren, så vidt jag kunde förstå, alldeles förbisett, att förslaget innehåller, att vid kommunikation af brottmål underrättens protokoll skola stanna qvar i hofrätten; och att det vid sådant förhållande för hofrätten icke kan vara af behofvet påkalladt att upprätta och granska vidlyftiga kommunikationsprotokoll, ligger i öppen dag. Hvad som behålles qvar förutom protokollen

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

är en afskrift af den utaf fiskalen upprättade kommunikationsresolutionen.

Den föregående talaren uppgaf vidare, att i Svea hofrätt ett annat förfarande vid föredragning af brottmål skulle ega rum än i skånska hofrätten, så till vida att fiskalerna icke skulle först framhålla de kommunikationsskäl, som kunde förefinnas i målet. Detta är icke öfverensstämmande med det förfaringssätt, som under ganska många år iakttagits i Svea hofrätt. Fiskalerna ha nemligen der erhållit föreskrift om och tillhållas att, der uppenbara kommunikationsanledningar förefinnas, genast anmäla och föredra målet i befintligt skick. Men det oaktadt har erfarenheten inom Svea hofrätt ådagalagt, att den tid, som åtgår till den dubbla föredragningen, skulle kunna användas på mycket bättre sätt. Det är ju lätt att inse för en hvar, att i alla sådana mål, i hvilka förekommer ett bedömande af bevisningen, måste, för att afgöra om en ändring skall ifrågakomma, en fullständig föredragning af bevismaterialet ega rum.

I det yttrande Svea hofrätt afgaf, då förslag väcktes om att borttaga den dubbla föredragningen, framhölls också af en dess ledamot, att han från sin erfarenhet kunde framdraga ett fall, då hofrättens första föredragning höll på två hela förmiddagar och den andra dagen in på eftermiddagen — och så måste man kommunicera målet. Han tillade, att om han hade upptecknat eller i minnet bevarat alla sådana fall, skulle han hafva kunnat mångfaldiga sitt exempel.

Det är uppenbart, att den ökade kostnaden för kommunikation skulle drabba allenast sådana, hvilka klaga utan att få någon ändring, ty för att få ändring måste de ju alltid underkasta sig kommunikation.

Men då hemställer jag, om det i och för sig kan vara så obilligt att, då en person utan skäl söker ändring, han också får vidkännas kostnaderna för att bereda målet i det skick, som erfordras för målets afgörande.

Någon återhållande kraft måste väl finnas, ty, om tilloppet af mindre besvärsmål, särskildt små bötesmål, komme att ökas i alltför stor utsträckning, skulle derigenom uppskof med vigtigare rättstvisters afgörande ovilkorligen vållas.

Hvad förklarande parten vidkommer, så, då förklaringen kan insändas genom posten, kan väl ett postmärke icke anses vara någon betydlig utgift för honom.

Herr Lindhagen: Herr talman! Den nu föreliggande frågan är utaf ganska stor praktisk betydelse. Det kan sägas ganska mycket både för och emot den ena och den andra meningen, och jag skall nu be att få redogöra för de skäl, som förmått mig att ansluta mig till Kongl. Maj:ts förslag.

Enligt rättegångsordningen i hofrätten sker kommunikation mellan de olika parterna i tvistemål så, att svaranden har skyldighet att inställa sig i hofrätten, om han vill bevara sin talan. I dessa mål be-

höfver hofrätten sålunda icke vidtaga någon åtgärd för att svaranden skall få del af kärandepartens inlaga. I brottmål har svaranden deremot icke någon sådan skyldighet att inställa sig. Detta gör, att då någon ändring icke får beviljas på grund af anförda klagomål utan att svarandeparten blir hörd, utställes saken, som man säger, till kommunikation med denne. Detta föranleder återigen till, att en stor mängd brottmål bli föredragna två gånger inför hofrätten. Det är ju klart, att denna omständighet alltid innebär ett missförhållande, då hofrättens arbetstid derigenom ganska ofta blir onödigtvis alltför mycket upptagen. De brottmål, som komma att föredragas två gånger, äro också merendels de största och sådana, der bevisningen är mera skrymmande — således sådana mål, hvilkas föredragning tar längsta tiden för hofrätten.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Nu är det i alla fall klart, att det icke skulle vara något hinder för hofrätterna att på detta sätt ha föredragning två gånger, i fall hofrätterna hade godt om tid och litet att göra på andra håll, så att det sålunda kunde ske utan att äfventyra rättskipningens gång i öfrigt. Det är möjligt, att detta låter sig göra inom skånska hofrätten, och just nu tror jag förhållandet är detsamma i Svea hofrätt. Men det har varit en annan tid, och det kan komma en annan tid, särskildt för Svea och Göta hofrätt, som ha mera att göra samt vidlyftigare och svårare mål att utreda.

Här är icke fråga om att ta hänsyn till hofrätternas egen beqvämlighet; ty den första besvärsföredragningen är det lättaste arbetet, som hofrätternas ledamöter ha, enär något hemarbete i sammanhang dermed icke kommer i fråga — man bara hör på fiskalens föredragning, och när man så tycker att det lutar deråt, att det ej är sjelfklart att underrätten dömt rigtigt, så beslutar man sig för att kommunicera målet.

Skulle hofrätterna kunna få använda den tid, som nu åtgår till första föredragningen, för att i stället bereda andra saker, framför allt tvistemål, komme naturligtvis dessa tvistemåls afgörande att påskyndas, derför att dessa å sin sida kunde fortare bli föredragna. De äro visserligen besvärligare för hofrätten, ty de måste beredas hemma af ledamöterna, och vederbörande referent måste vara temligen klar med sin mening, innan föredragningen eger rum. Men en hufvudsak är, att äfven dessa mål så fort som möjligt kunna bli afgjorda. Sålunda skulle det visserligen inträffa, om man afskaffade den dubbla föredragningen, att derigenom en del brottmål blefve senare afgjorda, men å andra sidan skulle en deremot svarande kompensation ega rum, så till vida att andra mål blefve tidigare föredragna. Det skulle sålunda bli ett slags qvittning i detta fall.

För några år sedan var det verkligen så i Svea hofrätt, att balansen särskildt af tvistemål steg allt mer och mer och att målens afgörande allt mer och mer försenades. Då var det mången, som tyckte, att det var alldeles på tok att upptaga tiden med två föredragningar

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

i brottmål, då man i annat fall kunde få använda tiden på föredragning af tvistemål, som hopade sig allt mer och mer i stora högar. Det skedde emellertid icke någon ändring, utan man beslöt sig i stället för dels att till Svea hofrätt öfverflytta en division ifrån Göta hofrätt, dels att skapa en ny division i Svea hofrätt. Men jag tror man kan vara tveksam, huruvida icke Svea hofrätt möjligen kunnat nöja sig med den division, som den fick af Göta hofrätt, i fall man blifvit af med den dubbla föredragningen af brottmål.

Nu kan det inträda ett sådant tillstånd snart nog igen, i synnerhet som förslaget borttager alla prestanda, som annars kunna verka som en hämsko på tilloppet af målen — man vet icke hvad som i framtiden kan hända. Det är denna omständighet, att det gäller att för hofrätterna så mycket som möjligt bevara utsigterna till att det icke å nyo uppstår balanser, hvilket nödvändiggör skapandet af nya divisioner, som varit utaf afgörande vigt för min ställning i frågan. Och så kommer dertill, att, ehuru vissa brottmål komme att något försenas, andra mål i stället skulle tidigare kunna afgöras.

Nu återstår en fråga att bedöma, och det är, om det äfven kan anses vara så stor olägenhet med den nya anordningen i och för sig. Med förändringen afses icke exekutiva mål, som ju äro särskildt brådskande, och icke heller mål angående häktad, utan endast öfriga brottmål. Men utaf alla mål torde dessa senare vara de, som kunna anses vara minst brådskande. Ty det gäller der mindre än i tvistemål rättsförhållanden, som det för parterna är angeläget att omedelbart få ordnade, utan der är egentligen fråga om att vänta på målets slutliga afgörande.

Vidare är det ju så, att i brottmål, der ändring sökes, vill den klagande naturligtvis alltid helst ha ändring, och då måste han gifvetvis vara beredd på att målet skall kommuniceras, ty annars kan det icke bli någon ändring utaf. De mål, som skulle komma att drabbas af tungan med den ovilkorliga kommunikationen, vore således endast sådana, i hvilka klagandeparten under alla omständigheter icke skulle hafva fått någon ändring. Nu medger jag, att det kunde man hafva besparat dem, men å andra sidan kan det hafva den betydelsen, att vederbörande under sådana förhållanden riskerar att det åtminstone icke aflöper så lätt, att de bara behöfva klaga för att söka uppehålla målet. Ty det blir ju alltid en något större kostnad, som de riskera, och någon hämsko skall man väl äfven i hofrätterna ha på detta ofantliga tillopp af ändringssökande i bagatellbrottmål, helst prestanda nu skulle borttagas, så att en klagande icke skulle behöfva deponera böter o. s. v.

Hvad beträffar den nyss uttalade uppfattningen, att hofrätternas arbetstid icke skulle med den föreslagna anordningen tagas afsevärdt mindre i anspråk för vissa brottmål, så gäller den åtminstone icke, när fråga är om en hofrätt sådan som Svea hofrätt, hvilken har stora och svåra mål att handlägga. Just de mål, som behöfva utredas i af-

seende å bevisningsfrågan, är det, som oftast bli kommunicerade, och i dessa är det omöjligt att öfverlåta afgörandet af huruvida kommunikationsskäl föreligga åt en ung fiskal; låt vara, att han säger: »jag tycker att bevisningen är så och så, och derför anser jag att målet bör kommuniceras»; det är icke till fyllest, utan der behöfver man nog föredraga saken i dess helhet inför hofrätten. Jag tror, att förhållandena möjligen gestalta sig något annorlunda i skånska hofrätten, som har mindre mål och lättare mål, och der kan man nog se frågan på det sätt, som här af en föregående talare framhållits.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Så är det ett misstag af talaren ifrån Skåne, att hofrätterna enligt förslaget skulle bli besvärade med att föra kommunikationsprotokoll. Det är visst icke meningen, utan meningen är, att fiskalerna omedelbart skola verkställa denna kommunikation, såsom nu sker i justitierevisionen. Der har man en motsvarighet till den ordning, som nu är ifrågasatt: alla brottmål, som komma in, skola omedelbart kommuniceras af vederbörande revisionssekreterare.

Det är på dessa grunder jag ansett mig böra understödja Kongl. Maj:ts förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Häruti instämde herrar *Ericsson* i Jönköping, *Bäärnhielm* och *af Callerholm*.

Herr Staaff: Herr talman, mina herrar! Jag ber att, gent emot hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet anförde, få erinra derom, att, då han säger, att det endast är den, som klagar utan skäl, som skulle få sina kostnader ökade i följd af den här föreslagna obligatoriska kommunikationen, så synes det mig icke vara rigtigt. Det är ju klart, att, när ett mål kommunicerats vederparten, detta kan förorsaka honom en ganska väsentlig kostnad. Han måste måhända skaffa sig något rättsbildadt biträde, som tager handlingarna i öfvervägande. Detta rättsbildade biträde kan icke göra det utan att genomläsa hela målet, och detta kan han behöfva göra för att sätta upp en förklaring, som endast innefattas i några få rader, men som genom det förberedande arbetet kunnat taga en ganska dryg tid i anspråk. Om förklaranden får hvad han härför utgifvit tillbaka först genom hofrättens utslag och sedan verkligen utfår det af motparten, då är det ju bra. Men för det första är det icke alldeles gifvet, att han genom hofrättens utslag tillerkännes det belopp — det fullt skäliga belopp —, som han verkligen måst utgifva; och för det andra är det ej heller gifvet, att han också får ut det af motparten, ty det kan hända att denne icke kan betala. Denna argumentation synes mig således icke rigtig.

Jag förstod icke heller hvad min ärade vän Lindhagen menade, när han sade, att det endast skulle bli smärre brottmål, som det här komme att gälla. Jag kallar icke ett patent- eller ett varumärkesmål för ett litet obetydligt brottmål. Det kan ganska ofta vara ett

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

mycket vigtigt mål, på hvilket mycket stora rättigheter kunna hänga, och det kan vara af stor betydelse att få ett sådant mål afgjordt så fort som möjligt.

Det är också af stor betydelse, att lagstiftaren på öfverdomstolen lägger skyldighet att pröfva, huruvida det är alldeles utan skäl, som klaganden för talan, och i så fall ex communicatu afgöra frågan.

För min del kan jag icke neka till, att, om jag jemför å ena sidan den något ökade arbetsbörda — dock på hofrätternas egen förmåga att, om jag så må säga, uppfostra sina föredragande i väsentlig mån beroende arbetsbörda — som skulle påläggas dem genom att bibehålla det nuvarande föredragningssättet, och å den andra sidan den ganska stora börda, det obehag, den tidsspillan och möjliga rättsförlust, som skulle komma att drabba parterna genom införandet af det nya föredragningssättet, jag är alldeles på det klara dermed, att det gamla är att föredraga framför det nya i detta fall.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Lindgren i Oskarshamn: Herr talman! Jag ber att få instämma med den föregående talaren. När man vet, att hundratals mål, som genom besvär fullföljas i hofrätterna, afgöras omedelbart och utan kommunikation, torde det icke vara fullt praktiskt att föreskrifva, att i alla dessa mål den icke klagande skall höras, innan hofrätten företager målet till slutligt afgörande. Denna anordning kommer icke att lända någondera parten till gagn. Den, som vunnit i underrätten och som kunde ha hopp att temligen snart få utslaget fastställdt i hofrätten, måste enligt den nya ordningen onödigtvis vänta många månader derpå. Och den, som besvärat sig, får i hvarje fall vidkännas en mängd onödiga kostnader och besvär, som skulle kunnat undvikas, om hofrätten tagit målet under pröfning utan kommunikation.

Det synes mig derför vida lämpligare, att det nuvarande stadgandet härvidlag fortfarande kommer att bestå, så att hofrätten får efter bepröfvande i hvarje fall föreskrifva, om kommunikation skall ega rum eller icke.

Med anledning af hvad jag nu i korthet andragit, skall jag be att få ansluta mig till reservationen.

Med herr Lindgren förenade sig herrar *Eklundh* i Lund, *Kronlund*, *Trapp* och *Trolle*.

Herr John Olsson i Stockholm: Herr talman! Äfven jag ber att få förena mig med herr Zetterstrand i hans reservation.

Det synes mig ganska anmärkningsvärdt, att Kongl. Maj:t icke fäst det ringaste afseende vid de betydande röster, som inom högsta domstolen höjt sig med ytterst välgrundade anmärkningar mot det föreslagna tillvägagångssättet att kommunicera så godt som alla brott-

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

mål. Justitierådet Petersson har framhållit, att det är mellan 700 och 800 brottmål om året, som nu afgöras utan kommunikation. Alla dessa skulle således enligt förslaget komma att kommuniceras med ty åtföljande tidsutdrägt. För min del anser jag, att det är just tidsutdrägten, långsamheten i rättskipningen som är den mest graverande anmärkning, som drabbar det kongl. förslaget i denna punkt. Ty, mina herrar, det är alldeles klart, att skola alla dessa brottmål kommuniceras, blir följden, att de komma att uppehållas icke en eller två, utan fyra, ja fem, sex månader. Först åtgår en ganska lång tid för sjelfva kommunikationen och sedan en rätt grundlig tid, innan hofrätten åter igen kan föredraga målet till afgörande. Jag kan icke finna annat, än att det är just denna långsamhet i rättskipningen, som allmänheten mest klagar öfver och som man derför borde göra allt för att afhjelpa.

Den lilla ökning i arbetsbördan, som för hofrätterna skulle uppstå genom att bibehålla den nuvarande anordningen, synes mig vara af ganska ringa betydelse. Herr Lindhagen anmärkte visserligen, att hofrätterna nu måste föredraga vissa brottmål två gånger och att detta vållade tidsutdrägt, derför att målet båda gångerna måste fullständigt genomgås. Men jag tror, att denna farhåga ej är af synnerligen stor betydelse, ty det är alldeles klart, att den första föredragningen kommer att bli ganska summarisk. När hofrätten eller den föredragande finner, att målet i ett eller annat afseende kan vara föremål för någon tvekan, huru utgången kan blifva, är det naturligt, att hofrätten kommunicerar målet. Men deremot i alla sådana mål, der utgången redan på förhand kan anses alldeles gifven, synes det mig vara högst oegentligt att ändock kommunicera målet med motparten. Det skulle förorsaka såväl den klagande som förklaranden väsentliga olägenheter, den klagande på det sätt, att han nödgas ha besvär och kostnader för att verkställa kommunikationen, och den förklarande på det sätt, att han är skyldig inkomma med svaromål i saken; och detta innebär nog icke allenast, att han måste, som herr justitieministern anmärkte, betala ett eller två frimärken, utan det tager äfven hans tid i anspråk för uppsättande af förklaringen. Dertill kommer, att de flesta parter icke äro i stånd att sjelfva göra detta, utan måste använda ombud derför, hvilket vållar dem nya kostnader. Har sedan motparten inga tillgångar, får förklaranden icke någon ersättning för allt sitt besvär och sina kostnader.

Herr statsrådet framhöll, att det skulle ligga en återhållande kraft deri, att en part med visshet kan vänta, att hans mål kommuniceras. Jag tror för min del icke, att detta utgör någon återhållande kraft eller kommer att hindra en part att klaga. Ty hufvudsaken för en part, som klagar i hofrätten, när han vet att han icke vinner någon ändring, är att vinna tid, att få uppskof med saken. Och när han vet, att han får ett uppskof på kanske fem à sex månader, innebär detta snarare en uppmuntran att gå till hofrätten. Men vet

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

han deremot, att han får saken afgjord på en eller högst två månader, är det naturligt att han icke anser det löna sig att klaga.

Herr Lindhagen framhöll gent emot den framstående ledamot af skånska hofrätten, som nyss uttalade sig för reservationen, att det icke skulle existera samma förhållande inom Svea hofrätt och den skånska hofrätten med afseende å brottmålens antal och beskaffenhet. Det var ju ett mycket vackert betyg, han gaf skåningarne, att de nemligen skulle vara mindre processlystna och att målen der skulle vara mindre invecklade. Men jag tror icke, att detta håller streck. De mål, som komma in till skånska hofrätten, äro nog väsentligen af samma beskaffenhet som de, som komma in till de öfriga hofrätterna.

Som sagdt, det hufvudsakliga skälet, hvarför man icke bör bifalla Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt, är det, att derigenom uppmuntrar man en hel del parter, som veta sjelfva att de icke komma att vinna i hofrätten, att ändock klaga, just derför att de med visshet kunna vänta, att de på så sätt få målet uppehållet en ganska rundlig tid.

Detta är det för mig hufvudsakliga skälet, hvarför jag anser det olämpligt att antaga Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt. Ty det är väl en förkortad, en snabbare rättskipning, vi vilja ha fram, men icke ökadt dröjsmål i målens afgörande. Och detta, en snabbare rättskipning, vinna vi icke med Kongl. Maj:ts förslag, utan vi få i många fall en ännu långsammare än vi nu hafva.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få förena mig med herr Zetterstrand.

Herr Lundahl: Med anledning af hvad som under diskussionen anförts, skall jag be att få göra några erinringar.

Det är visserligen sant, att besväret att föra särskilda kommunikationsprotokoll blir mindre betungande derigenom, att underrättens protokoll i målet komma att stanna qvar i hofrätterna. Men i allt fall måste protokollet dock innehålla något mera än blott sjelfva kommunikationsresolutionen. Ty besvärsskriften skall ju uttagas för delgifning, och derest den icke sedermera återställes, vet icke hofrätten, när utslag skall meddelas, hvad den klagande besvärat sig öfver. Besväret att föra protokoll kommer sålunda, som sagdt, enligt det nya förslaget att något minskas, men det bortfaller icke helt och hållet.

Herr Lindhagen framhöll, att det vore alldeles obehöfligt, att hofrätterna toge någon befattning med kommunikationen, derför att denna kunde ske enbart genom fiskalerna. Jag tror icke detta. Så vidt jag förstått Kongl. Maj:ts förslag rätt, synes det vara meningen, att hofrätterna skola meddela kommunikationsresolutionen, d. s. v. föreläggandet för klaganden att kommunicera handlingarne och för den klagandes motpart att förklara sig, och dervid måste tillses, att detta föreläggande blir rigtigt, att rätta parter kommuniceras o. s. v. En ändring

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

i detta afseende kan icke, såsom han tycktes förmena, genomföras blott och bart genom en ändring i hofrätternas arbetsordning. Står det i lag, att hofrätterna skola utfärda dessa förelägganden, synes mig detta åliggande icke kunna genom en föreskrift i arbetsordningen öfverflyttas på fiskalerna.

Det har vidare här erinrats, att den förklaringskostnad, som komme att drabba förklaranden i det fall, att klaganden ej kunde betala, skulle blifva oväsentlig, derför att förklaranden hädanefter skulle kunna med posten sända in sin förklaringsskrift. Det är visserligen sant, att möjligen derigenom någon lättnad skulle beredas honom, men å andra sidan får man betänka, att om han vill ha del af hofrättens utslag, måste han använda ombud för att lösa ut det; och i så fall blir det ju icke större kostnad att anlita ombud äfven för inlemnande af förklaringsskriften. För den händelse således förklaranden önskar få del af hofrättens blifvande utslag i målet och för den skull måste begagna ombud, betyder, enligt mitt förmenande, denna lättnad att få med posten insända förklaringsskriften icke så mycket.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! Jag vill endast erinra, att den siste talarens tolkning af 6 §, att det ovilkorligen är hofrätten, som skall utfärda dessa kommunikationsresolutioner, icke kan vara rigtig. Det står i paragrafen: »vare klaganden pligtig att, efter föreläggande» etc., hvilket uttryck är med flit valdt för att sedan i arbetsordningen må kunna bestämmas, hvilken som skall fullgöra detta åliggande. Och det är en uppgift, som icke torde öfverstiga fiskalernas förmåga att utföra. I sådana fall åter, der lagen afser att hofrätten ovilkorligen skall fatta beslut i saken, — såsom i det sista stycket af samma paragraf —, är det uttryckligen uttaladt, att »hofrätten efter omständigheterna förordnar».

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de framstälda yrkandena gaf herr talmannen propositioner 1:o på godkännande af den lydelse af paragrafen, som utskottet föreslagit; och 2:o på godkännande af den utaf herr Zetterstrand i hans i fråga om nämnda paragraf afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation föreslagna lydelse af paragrafen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Som votering likväl begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren skall godkänna lagutskottets förevarande förslag till lydelse af § 5 i 27 kap. rättegångsbalken, röstar

Ja;

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Den det, ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den af herr Zetterstrand i hans i fråga om nämnda paragraf afgifna, utskottets betänkande vidfogade reservation föreslagna lydelse af paragrafen.

Omröstningen utvisade 69 ja mot 138 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

27 kap. 6—19 §§.

Godkändes.

29 kap. 4 § skulle enligt Kongl. Maj:ts af utskottet godkända förslag erhålla denna lydelse:

Finnes någon hos Konungen mot klara skäl klaga öfver hofrätts dom, böte från etthundra till femhundra daler; och vare i ty fall samma lag för fullmägtig som för part.

I fråga om denna paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Andersson* i Helgesta och *Jansson* i Djursätra, hvilka ansett, att åt denna paragraf bort gifvas följande lydelse:

Finnes någon hos Konungen mot klara skäl *och bättre vett* klaga öfver hofrätts dom, böte från etthundra till femhundra daler; och vare i ty fall samma lag för fullmägtig som för part.

Sedan paragrafen föredragits anförde:

Herr Jansson i Djursätra: Herr talman! Då jag, jemte en annan ledamot af utskottet, reserverat mig emot denna paragraf utan att närmare antyda de motiv, som ligga till grund för vårt ändringsyrkande, ber jag att med några ord få gifva till känna min ståndpunkt i saken.

Såsom bekant, finnes genom de nuvarande lagbestämmelserna föreskrifvet, bland annat, att om någon klagar hos konungen utan klara skäl och emot bättre vett, så blir han underkastad straff. Detta uttryck emot »bättre vett» är nu borttaget uti den föreslagna paragrafen; men jag har ansett, att det åtminstone bör beredas kammarens ledamöter tillfälle att taga denna sak i något närmare öfvervägande innan beslut fattas, och det är hufvudsakligen af sådant skäl, som jag reserverat mig.

Som emellertid i det nu föreliggande förslaget den bestämmelsen borttagits, som skyddat det mindre rättegångsvana folket mot straff-

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

påföljd, då detsamma i god tro om ock ej alltid på klara skäl dragit sina tvister inför Konungen, hoppas jag, att kammaren i denna del ej skall godkänna förslaget med mindre än att den nuvarande bestämmelsen i denna del bibehålles.

Att taga fel kan hvem som helst göra och ej minst kan allmogen juridiskt taga fel, när det gäller att fullfölja talan ända upp »till kungs». Detta är emellertid en gammal rätt, som tillhör och tillkommer hvarje svensk medborgare. Men derför är det icke sagdt, att alla äro så hemmastadda i lagen, att de kunna grunda sitt ändringsyrkande på klara skäl, fastän det i alla fall skett på god tro, åtminstone i det medvetandet, att de icke handlat i sveklig eller bedräglig afsigt.

Jag tycker derför för min del, att det icke är skäl att taga bort den gamla bestämmelsen ur lagen; och jag har velat fästa uppmärksamheten å detta, enär jag är öfvertygad om att det åtminstone finnes många landtmän, som kanske hysa betänkligheter mot att taga bort denna uråldriga bestämmelse.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till vår reservation.

Herr Zetterstrand: Herr talman, mine herrar! Den nu gällande bestämmelsen i detta fall återfinnes i 30 kap. 16 § rättegångsbalken, der det stadgas, att om någon, emot bättre vetande och klara skäl, dragit saken under Konungens pröfning, får han böta femhundra daler. Nu har detta lagförslag, såsom flera gånger upprepats, gått ut på att göra det betydligt lättare för en part att gå till högre instans än hvad nu är fallet. Man har då anledning befara, att möjligen denna väsentligt ökade lätthet skall kunna medföra, att en hel mängd parter vida mer än förut komma att fullfölja talan i högre instans. Derför har man ansett, att man borde hafva någon slags motvigt i detta hänseende emot den rusning, som förutsättes kunna ifrågakomma.

Detta stadgande, som nu förefinnes, att det är belagdt med straff, om någon emot bättre vett och klara skäl drager sin talan inför Konungen, lärer i praxis aldrig eller så godt som aldrig vinna tillämpning, ty man torde icke kunna bevisa, att en person handlat emot bättre vetande. På grund häraf hade man nu tänkt, att man skulle taga bort alla förutsättningar för straff och säga, att man är underkastad straff, redan om man mot »klara skäl» drager hofrätts dom under Konungens pröfning. Om således exempelvis en person har begge underinstanserna emot sig och saken förefaller absolut klar, då har man ansett det böra finnas något bötesstraff, om han drager saken inför Konungen. Men jag vill på samma gång fästa herrarnes uppmärksamhet på att om man å ena sidan tänkt sig, att straffet skulle kunna oftare än hittills komma att användas, så har man å andra sidan sänkt straffbestämmelsen, som förut *alltid* skulle vara »femhundrade daler» eller tvåhundrafemtio kronor, till böter »från etthundra

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

till femhundra daler», så att straffet alltså skulle kunna gå ned ända till femtio kronor.

Motivet härtill angifves i propositionen på följande sätt: »Företrädesvis torde denna omständighet komma att verka såsom en kraftig hämsko mot det ändringssökande, som grundar sig allenast å processlystnad eller önskan att förhala tiden, med ett ord, just de fall, då klagan öfver hofrätts beslut rättvisligen bör vara part förvägrad».

Vi behöfva icke vara rädda för att detta stadgande äfven i dess förändrade form skall komma att ofta tillämpas. Men den omständigheten, att ett sådant stadgande finnes, skall helt säkert afhålla åtminstone en och annan från att lättsinnigt gå med sitt mål genom alla instanserna.

Jag yrkar bifall till förslaget.

Herr Andersson i Helgesta: Herr talman, mina herrar! Jag tror för min del, att herr Jansson i Djursätra har rätt i hvad han här nyss yttrat. För den juridiskt bildade är det nog mycket lätt att bestämma, hvad som är »klara skäl», men för allmogen och den icke juridiskt bildade, som möjligen vill draga sin sak inför konungen, kan det vara mycket svårt att veta, hvad som menas med »klara skäl»; och jag anser, att en person icke bör kunna bötfällas derför, att han saknar förmåga att bedöma, hvad som är »klara skäl». Äfven om han det gör, bör han i alla fall, om han är i god tro, vara befriad från de böter, som här kunna komma i fråga att ådömas honom. Då den nuvarande bestämmelsen, klara skäl och bättre vett, af ålder stått i vår lag, vet jag icke, hvarför man bör taga bort densamma. Skälen, hvarför denna ändring i lagen skulle göras, har Kongl. Maj:t anfört, att arbetsbördan i högsta domstolen skulle derigenom minskas, hvilket jag anser icke vara rättvist, och derför har jag reserverat mig emot utskottets betänkande i denna punkt. Jag kan icke finna det annat än politiskt klokt att bibehålla bestämmelsen, hvilket jag icke tror skulle åstadkomma någon skada. På grund af det anförda yrkar jag bifall till vår reservation.

Herr Staaff: Herr talman! Jag kan icke neka till att enligt min uppfattning har denna paragraf fått en något olämplig formulering. Om man menar att hindra det ändringssökande, som sker i uppenbar afsigt att förhala tiden, borde man hafva satt in det i paragrafen. Men man har icke gjort det, utan man har satt in ett uttryck, som, språkligt taget, är af vida mer omfattande räckvidd. Och detta har man gjort i förlitande på att uttrycket skall komma att tolkas på inskränktare sätt, än det faktiskt skulle kunna tolkas efter formuleringen.

Detta förefaller mig emellertid icke vara mycket välbetänkt. Och jag får säga, att om man skulle tänka sig, att detta stadgande skulle kunna komma att nu eller framdeles tolkas på ett vidsträcktare sätt

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

än lagutskottet säkerligen förestält sig, då skulle detta stadgande komma att utgöra ett ganska farligt hinder för rättsutvecklingen här i landet.

Det är gifvet, att, om en person, som har till yrke att föra personers talan inför rätta, får ett mål sig anförtrodt och han icke lyckas vinna målet i underrätt och ej heller i hofrätt samt domarena kanske varit enhälliga på båda ställena, han skall säga sig sjelf: Jag har visserligen en alldeles motsatt öfvertygelse om, huru detta mål borde afdömas, men hvem vet, om jag skall våga fullfölja målet enligt min öfvertygelse? Här har jag nu två domar mot mig, och domstolarne hafva varit enhälliga. Skall jag våga gå vidare med risk att högsta domstolen har samma åsigt som de andra domstolarne och tycker, att det föreligger så klara skäl, att den kanske dömer mig.

Jag skall för herrarne anföra ett exempel, som är upplysande i detta afseende. Det har varit hos oss en vedertagen och erkänd rättsgrundsats, att när en köpare har, som det heter, mottagit eller förfogat öfver en leverans, så har han icke någon rättighet att göra invändning mot betalningen. Nu förekom ett sådant fall, der köparen, en grosshandlare i Stockholm, hade bestält en större leverans af apelsiner. Då denna apelsinleverans framkom, befunnos en hel del apelsiner vara skadade. Köparen ansåg då, efter att hafva undersökt förhållandena, att det bästa han kunde göra var att skilja apelsinerna åt, så att han plockade bort dem, som voro skadade, och tog vara på dem, som voro friska, hvilka han derefter förfogade öfver. Sedermera begärde han ett afdrag å den summa, han enligt aftalet skulle betala. — Han hade låtit anställa besigtning å apelsinerna, så att det var fullkomligt klart, i hvilket tillstånd de hade kommit fram. — Säljaren bestred emellertid något afdrag, och såväl rådstufvurätten som hofrätten dömde enhälligt, att eftersom han hade förfogat öfver nämnda vara, förklarades han skyldig att betala hela beloppet. Detta syntes mig vara fullständigt orimligt, och jag hade sökt att framhålla rigtigheten af den invändning, att han visserligen förfogat öfver varan, men till säljarens, till sin motparts fördel. Det hade varit till afgjord nackdel för säljaren, om köparen hade sagt: »Jag tager icke emot varan. Den får stå och ruttna bort». Det hade den alldeles gifvet gjort, och säljaren hade tagit stor skada deraf. Saken fördes sedermera inför högsta domstolen, och denna gaf underdomstolarne orätt och förklarade, att i ett dylikt fall kunde icke denna till så omåttlig helgd upphöjda rättsgrundsats gälla. Det lyckades sålunda att bryta en rättsgrundsats, som underdomstolarne origtigt och bokstafligt och slafviskt hade tillämpat.

Nu fruktar jag, att det skulle kunna tänkas, att, om ett sådant stadgande som det ifrågavarande helt naket infördes, ett sådant slags rättsutveckling, som det faktiskt innebär att få ett sådant prejudikat af högsta domstolen, skulle kunna kringskäras eller i vissa fall afskäras. Det är derför, som jag, ehuru jag vore ganska benägen att ändra

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

det gamla stadgandet till något, som uttryckte, att det skulle ske i uppenbar afsigt att förhala saken, likväl anser det gamla stadgandet vara att föredraga framför det nu föreslagna, och det är derför, som jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Sandquist* och *Gädda*.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Annerstedt: Herr talman! Jag tror, att det exempel, som den siste talaren anförde, är en ganska tydlig illustration derpå, att man icke behöfver befara någon sådan tillämpning af det nu ifrågasatta stadgandet, som talaren befarade. Det är tydligt, att, då det är högsta domstolen, som skall tillämpa ifrågavarande straffbestämmelse, domstolen för dess tillämpning ovilkorligen kommer att undersöka, huruvida saken är så uppenbar, att icke något som helst skäl för en motsatt uppfattning kan förefinnas. Nu framhöll talaren i det mål, han åsyftade, mycket goda skäl för sitt yrkande på ändring af underdomstolarnes beslut, och då detta är fallet, är det, vare sig dessa skäl äro af den styrka, att på grund af dem underrättens utslag blir ändradt, eller ock på grund af motskäl, hvilka förefinnas, högsta domstolen fastställer hofrättens utslag, tydligt, att lagrummet icke kan tillämpas. Man behöfver derför icke befara, att domstolen icke skall, vid tillämpningen af denna bestämmelse, iakttaga den största varsamhet och allenast tillämpa straffbestämmelsen i sådana alldeles uppenbara fall, då det är af processlystnad, och icke af något annat skäl, som högsta instansen sökes.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Det är ju gifvet, att man bör hafva något korrektiv mot att en part i onödan besvärar högsta domstolen med rättegångar, men jag kan dock icke neka till, att jag i detta fall finner, att reservanternas förslag har mycket goda skäl för sig. Huru skall nemligen t. ex. en allmogeman kunna veta, huruvida det föreligger klara skäl mot honom, då vi hafva så oändligt många bevis på att rätterna döma olika? Ja, det händer ju till och med ganska ofta, att det i högsta domstolen står 4 mot 3. Jag föreställer mig då, att dessa 3 anse, att det ligger klara skäl för hvad de förfäkta, och de 4, som fält utslaget, anse nog också, att de hafva klara skäl. Så är det väl åtminstone i de flesta fall — föreställer jag mig. Jag tror derför, att vi begå på sätt och vis ett våld mot allmänheten, om vi skulle bibehålla den formulering, som Kongl. Maj:t och lagutskottet föreslagit, och man således skulle utsätta sig för den risk, att en person, som vore fullt öfvertygad om att han hade rätt, men ej finge rätt, af högsta domstolen kunde blifva ålagd höga böter, derför att han hyst en origtig uppfattning. Han har nemligen kunnat hafva den uppfattningen, att han hade klara och tydliga skäl. Jag känner äfven till, att särskildt bland allmogen är den åskådningen allmän, att äfven om man tappar, tror man att man hade rätt, och beklagar

att man ej kunnat få det. Om man deremot handlar mot bättre vett och öfvertygelse, och detta kan konstateras, då vore det rigtigt, att man finge böta — och jag tror särskildt det vore bra, om man kunde få den formulering, herr Staaff antydde, nemligen att, der det tydligt kunde ådagaläggas, att man endast sökt draga ut på tiden och i onödan besvärat högsta domstolen med pröfning af underrätts dom, man då skulle bötfällas. Att emellertid bibehålla den formulering, utskottet föreslagit, tror jag vore origtigt, och jag ber derför att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.

Herr *Bromée* i Billsta instämde häruti.

Herr John Olsson i Stockholm: Äfven jag måste säga, att jag känner mig ganska tveksam i fråga om hvad som rättast bör göras i detta afseende, ty klart är, att det finnes skäl för utskottets uppfattning, att man bör söka att så vidt möjligt stäfja onödiga och ohemula klagomål. Men det finnes ock å andra sidan mycket goda skäl, som tala för reservationen. Först och främst det, att straffpåföljden i detta fall skulle komma att drabba synnerligen ojemnt, så att i ett fall en straffpåföljd skulle komma att åläggas en part, som klagat ohemult och mot klara skäl, men i ett annat liknande fall sådan straffpåföljd icke skulle anses böra ifrågakomma. Straffpåföljden skulle sålunda komma att drabba synnerligen ojemnt, och det komme då för en mängd parter att kännas mycket hårdt, när de funno, att de drabbats af straff, medan i liknande fall andra personer gått fria. Det är klart, att de skulle känna sig synnerligen orättvist behandlade.

Jag vill erinra om, att det redan nu finnes straffpåföljd för öfverklagande af alldeles klara mål, nemligen i vexelmål, och jag skulle kunna anföra fall i hofrätten, då såväl parten som fullmägtigen blifvit bötfälda för en dylik förseelse. Men i det stora flertalet fall, som varit alldeles analoga med dessa, hafva böter icke blifvit klaganden ålagda. Detta visar, att utgången beror på tillfälliga omständigheter, på hvilken afdelning målet kommer, eller hvilka domare få afgöra saken. Den ene domaren anser, att straffpåföljden bör tillämpas, den andre icke. Detta kommer helt naturligt att i praktiken visa sig synnerligen olämpligt.

Vidare synes det mig som en alldeles för svår straffpåföljd för den förseelse, hvarom här är fråga, att ådömas böter ända till 500 daler, d. v. s. 250 kr. för den händelse man klagar utan klara skäl. Ty det är väl i allmänhet så, att den, som klagar, anser sig ega klara skäl för sin åsigt, och jag tror, att herrarne måste medgifva, att det är mycket sällsynt, att en person icke anser de klaraste skälen vara på hans sida, när han går till kungs med sin sak.

Vidare är det en annan punkt i förslaget, som jag ber att få fästa mig vid, nemligen stadgandet, att det i ty fall skall vara samma lag för fullmägtig som för part. Jag ber att få erinra om, att det mycket

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

ofta händer, att den, som är ombud i ett mål, alls icke är inne i målet. Han endast har att lemna in de handlingar, som blifvit skickade till honom utskrifna sådana de äro. Han har deremot ingenting att göra med handlingarnes uppsättande, kanske han icke ens hinner sätta sig in i målet, om han, såsom det stundom händer, får handlingarne sista dagen, då de skola ingifvas till Kongl. Maj:t. Om han då lemnar in ett mål, som han icke ens kunnat hinna sätta sig in uti, så kan han fällas till så stränga böter, som här är föreslaget. Jag hemställer till herrarne, om detta kan anses vara billigt och rättvist. För min del tror jag det knappast.

Herr Daniel Persson har särskildt framhållit, att det för den stora mängden af rättsökande är ganska vanskligt att säga, hvad som är klara skäl eller icke. Om en olärd bonde eller arbetare vill gå till kungs och fullfölja ett mål, så är det ganska svårt för honom att säga, om det är klara skäl för hvad han yrkar eller icke, och då kan man väl påstå, att det är hårdt, att han skall bötfällas derför att han ansett sig hafva rätt, men högsta domstolen med sin klarare uppfattning säger: Nej, ni har haft klara skäl emot er, och derför skall ni bötfällas.

Jag tror, att detta skulle vara betänkligt, och derför ber jag att få förena mig med reservanterna i deras yrkande.

Herr Lindhagen: Jag skall be att få fästa uppmärksamheten på, att det står uti lagen, att då man klagar öfver underrätts utslag hos hofrätten, men hofrätten gillar underrättens utslag, så kunna den klagande parten och hans ombud dömas till böter, om de fört »ohemul» klagan. Om man deremot klagar från hofrätten till Konungen, äro förutsättningarne för ett fällande ännu mera skärpta. Man kan då straffas, endast om man klagat »mot bättre vett och klara skäl».

Nu är det klart, att det är nästan absolut omöjligt för en domstol att afgöra, om en part klagar emot bättre vett, och så vidt jag vet, har denna bestämmelse ej heller någonsin på senare tiden kommit till användning. Deremot har hofrätten någon gång tillämpat bestämmelsen om straff för ohemul klagan, nemligen i sådana fall, då det obefogade i ändringssökandet framträder alldeles uppenbart, såsom t. ex. understundom i vexelmål, i hvilka ju dömes på rent formella grunder. Om det är en accepterad och erkänd vexel, och den, som af underrätten blifvit dömd att betala, likväl för klagan öfver denna dom, så har man ibland för att stäfja dylik klagan i vexelmål, som tydligen har till afsigt endast att uppehålla målets afgörande, bötfält den klagande för ohemul klagan. Dock har härvidlag aldrig utbildat sig någon bestämd praxis, utan hofrätterna hafva i dylika fall handlat ganska godtyckligt.

När nu Kongl. Maj:t för detta fall strukit orden »mot bättre vett», så har derigenom lagen, enligt min mening, endast stälts på samma ståndpunkt i detta fall som beträffande klagan i hofrätten, så

att Kongl. Maj:t nu skulle i något undantagsfall, t. ex. i vexelmål, kunna fälla till ansvar.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Emellertid är det en betänklig sak, att utskottet har velat tillägga ändringen en vida större räckvidd. Derigenom vill utskottet gifva domstolarne tillfälle att komma åt alla parter, som klaga endast för att undanskjuta sakens slutliga afgörande, eller som drifva saken endast af processlystnad.

Men det är för det första en alldeles origtig princip att i sådant fall stadga böter, då ju med säkerhet afgörandet kommer att ske godtyckligt och ofta orättvist. Skall det vara någon påföljd för obehörig klagan, så bör det endast vara en känbar ekonomisk utgift, t. ex. förlusten af revisionsskillingen eller något dylikt. Men jag kan deremot icke gå med på, att, såsom utskottet gör, gifva anvisning om, att, då vi bibehålla den lägre revisionsskillingen, meningen dermed är, att domstolarne i stället så mycket frikostigare skola använda straffbestämmelserna för obehörig klagan, ty det är en origtig princip.

Men stadgandet kommer icke heller att tillämpas på det sätt lagutskottet föreslår annat än i enstaka fall, såsom det nu sker i fråga om ohemul klagan i hofrätten. Då nu lagutskottet emellertid förklarar, att dessa bestämmelser skola hafva en sådan räckvidd, så förundrar jag mig icke öfver, att två ledamöter reserverat sig mot detta utlåtande, och jag måste också för min personliga del säga, att om jag ansett detta kunna blifva följden, så skulle äfven jag hafva reserverat mig. Jag har emellertid icke brytt mig derom, derför att jag vet, att lagutskottets anvisning i detta fall aldrig kommer att tillämpas, och för mig är det derför temligen likgiltigt, om det står i lagen en bestämmelse om straff, för den händelse domen öfverklagas »*mot bättre vett*» eller allenast »mot klara skäl». Saken spelar, efter min uppfattning, icke synnerligen stor rol.

Herr Zetterstrand: Jag har icke begärt ordet för att på något sätt söka utöfva tryck på kammarens uppfattning i denna sak, utan endast för att fästa uppmärksamheten på en liten omständighet, som kanske bör betänkas. Förhållandet är, såsom nyss nämnts, att böterna i den nuvarande lagen äro satta till 500 daler, men i det föreliggande förslaget nedsatta att utgå med »ett hundra till fem hundra daler». Och hvad som är ännu vigtigare: i den nu gällande lagen heter det, att fullmägtigen skall plikta med fängelse så lång tid, som Konungen finner hans brott hafva förtjent, men i förslaget heter det: »Vare i ty fall samma lag för fullmägtig som för part», d. v. s. fullmägtigen kan icke straffas med fängelse, utan endast med böter från ett hundra till fem hundra daler. Ansvarsbestämmelserna äro sålunda högst väsentligt mildrade.

Kammaren må emellertid afgöra denna fråga, huru den vill. Det är icke någon fråga af sådan betydelse, att den kan inverka på lagförslagets öde.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag skall för min del be att få förena mig med dem, som yrkat bifall till reservanternas förslag i detta fall. Jag kan icke se något skäl, hvarför man skulle taga bort de bestämmelser, som nu finnas. Orsaken, hvarför man föreslagit, att uttrycket »mot bättre vett» skulle borttagas och straff stadgas endast för klagan »mot klara skäl», är väl den, att man vill minska antalet besvärsmål till Kongl. Maj:t. Det är nog också en mycket vacker princip att så mycket som möjligt söka minska tvisterna, men man skall väl i alla fall hafva högsta domstolen, för att hvar och en, som för sin enskilda del tror sig ega rätt, skall kunna få sin sak pröfvad af rikets högsta dömande myndighet. Jag tycker, att detta är en så stor förmån för det svenska folket att hafva högsta domstolen, att jag icke gerna vill vara med om att ytterligare försvåra möjligheten för de rättsökande att der få sin sak pröfvad. För några år sedan minskades högsta domstolens mål derigenom, att kammarrätten blef den högsta dömande instansen i fattigvårdsmål, och genom denna åtgärd har naturligtvis högsta domstolens arbetsbörda betydligt minskats. Och jag är viss om, att om någon mot bättre vett skulle besvära högsta domstolen med sin sak — jag tviflar likväl på, att sådant förekommer — så är detta i alla händelser ett sådant fåtal fall, att arbetsbördan blott komme att minskas helt obetydligt genom detta förslag. Jag vill erinra kammaren, att det i strafflagens 22 kap. 13 § finnes ett stadgande, som lyder: »Fordrar man betalning för gäld, den man vet gulden vara, eller nekar man emot bättre vetande sin hand och förskrifning» o. s. v.; »straffes med böter eller fängelse». I så obetydliga saker, som det här gäller, står det qvar uttrycket »mot bättre vetande», men då jag vill hafva en för mig betydelsefull sak pröfvad af landets högsta dömande myndighet, så skulle jag, huru mycket jag än sjelf anser mig hafva rätt, likväl kunna ådömas straff, om domstolen icke kan finna, att jag har klara skäl för min åsigt.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Waldenström*, *Johnsson* i Bollnäs och *Öberg*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad samt herr talmannen framstält propositioner å de derunder framstälda yrkandena, godkände kammaren den lydelse af paragrafen, som föreslagits i ofvanomförmälda, af herrar Andersson i Helgesta och Jansson i Djursätra afgifna reservation.

30 kap. 1—6 §§.

Godkändes.

Ffter föredragning vidare af *30 kap. 7 §* yttrade:

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Herr Staaff: Jag ber blott att, utan att vid detta lagrum göra något yrkande, få, i öfverensstämmelse med den åsigt, som är uttalad i den af mina yrkeskamrater uppsatta, tryckta och till kammarens ledamöter utdelade promemorian, framhålla vigten af, att man begynner allvarligt tänka på att i större omfattning, än hittills skett, afskilja en del verkliga bagatellmål från högsta domstolens handläggning.

Det är en omständighet, som med rätta väcker mycken betänksamhet, att högsta domstolens utslag och domar begynna att sakna den fullständiga och omsorgsfulla motivering, som är så absolut nödvändig, för att rättsutvecklingen i landet skall kunna bibehållas och gå framåt. Om man jemför vår högsta domstols domar i detta fall med hvad som förekommer i andra länder, t. ex. Tyskland eller Norge, så finner man, att mycket ofta vår högsta domstols domar taga sig ut som — jag skulle nästan vilja säga — nakna ukaser i jemförelse med de domar, som fälts af de högsta domstolarne i de andra länderna, hvilka domar äro slutsatser, byggda på en lång och omsorgsfull utveckling af skälen och motiven. Då en af mina yrkeskamrater en gång för en medlem af högsta domstolen framhöll detta förhållande, fick han till svar: »Ja naturligtvis. Vi erkänna villigt, att det är en stor brist. Men hvad vill ni, att vi skola göra, då vi kunna behöfva sitta en hel förmiddag för att afgöra några velocipedmål, som gälla 5 à 10 kronors böter?» Detta är ju ett orimligt förhållande. Ett lands högsta domstol uppfyller icke den bestämmelse, som bör tillkomma den, nemligen att gå i spetsen för rättsutvecklingen och angifva den väg, på hvilken denna skall gå, i fall den måste behandla sitt arbetsmaterial så, att man icke får ut några verkliga resonnement, några verkliga skäl och grunder, som kunna utgöra utgångspunkter för en vidare utredning.

Jag har, herr talman, velat uttala detta till den kraft och verkan det kan hafva, väl vetande, att jag härmed uppträder emot en gammal fördom, som i vårt land varit ganska inrotad, nemligen att — som det heter — hvar och en skall ha rätt att »gå till kungs». Jag tror dock, att den åsigten mer och mer börjar utbilda sig, att man derigenom vinner långt mindre godt, än man skulle vinna, derest man på ett förnuftigt och omsorgsfullt sätt afskilde rena bagatellmål, så att högsta domstolen i den omfattning, som vore erforderlig, finge egna sig åt de verkligt betydelsefulla.

Vidare anfördes ej. Paragrafen godkändes.

30 kap. 8—15 §§.

Godkändes jemväl.

För *30 kap. 16 §* hade Kongl. Maj:t föreslagit denna lydelse:

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Part, som rätteligen anmält missnöje med hofrättens utslag, skall före klockan tolf å fyratiofemte dagen från den dag, då utslaget gafs, inställa sig i Konungens nedre justitierevision samt dit ingifva revisionsinlaga, deri han framställer sin talan. Vid inlagan foge han ej allenast revisionsskilling, fyrahundra daler, utan ock öfverklagade utslaget jemte bevis om anmäldt missnöje samt underrättens protokoll i målet, såvidt deras insändande ej åligger hofrätten, så ock de hos hofrätten förda protokoll. Har i mål, deri flere ega gemensam talan, en af dem erlagt revisionsskilling, gälle det äfven för medpart, som rätteligen anmält missnöje.

Från erläggande af revisionsskilling njute sökanden befrielse, der han, före utgången af den för inställelse stadgade tid, med intyg af Konungens befallningshafvande eller underrätten eller häradshöfdingen eller kronofogden eller, i mål från Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmark, länsmannen eller lappfogden i den ort, der sökanden har sitt hemvist, styrker, att sökanden icke eger tillgång till gäldande af revisionsskillingen eller efter dess utgifvande skulle sakna nödtorftigt uppehälle. Sökes hos någon af de myndigheter nu sagda äro, sådant intyg, som här afses, och äro ej sökandens förmögenhetsvilkor myndigheten kunniga; uppdrage då åt trovärdig man att derom hålla undersökning, och gifve sedan intyg, der det pröfvas kunna ske.

Kronan vare ock fri från erläggande af revisionsskilling.

Utskottet hade deremot för paragrafen föreslagit denna lydelse:

Part, som rätteligen anmält missnöje med hofrättens utslag, skall före klockan tolf å fyratiofemte dagen från den dag, då utslaget gafs, inställa sig i Konungens nedre justitierevision samt dit ingifva revisionsinlaga. Vid inlagan foge han ej allenast revisionsskilling, tvåhundra daler, utan ock öfverklagade utslaget jemte bevis om anmäldt missnöje samt underrättens protokoll i målet, såvidt deras insändande ej åligger hofrätten, så ock de hos hofrätten förda protokoll. Har i mål, deri flera ega gemensam talan, en af dem erlagt revisionsskilling, gälle det äfven för medpart, som rätteligen anmält missnöje.

Från erläggande af revisionsskilling njute sökanden befrielse, der han, före utgången af den för inställelse stadgade tid, med intyg af Konungens befallningshafvande eller underrätten eller häradshöfdingen, eller *borgmästaren*, eller kronofogden eller, i mål från Norrbottens eller Vesterbottens läns lappmark, länsmannen eller lappfogden i den ort, der sökanden har sitt hemvist, styrker, att sökanden icke eger tillgång till gäldande af revisionsskillingen eller efter dess utgifvande skulle sakna nödtorftigt uppehälle. Sökes hos någon af de myndigheter nu sagda äro sådant intyg, som här afses, och äro ej sökandens förmögenhetsvilkor myndigheten kunniga; uppdrage då åt trovärdig man att derom hålla undersökning, och gifve sedan intyg, der det pröfvas kunna ske.

Kronan vare ock fri från erläggande af revisionsskilling.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

I fråga om denna paragraf hade reservationer afgifvits af herr *Leman*, hvilken ansett, att föreskriften i nuvarande 30 kap. 5 § rättegångsbalken, det den, som tappat i hofrätt och vill söka Konungen deremot, skall omant utgifva hvad dömdt är, bort bibehållas, samt att alltså föreskrift om skyldighet att fullgöra hofrätts dom bort under 30 kap. 16 § i lagen intagas samt

af herrar *Hasselrot, Sandquist, Leman, Hedenstierna* och *Lindhagen*, hvilka ansett revisionsskillingen böra sättas till det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet, fyrahundra daler.

Sedan paragrafen föredragits, anförde:

Herr John Olsson i Stockholm: Denna §, den 16:de, berör den vigtiga fråga, som jag för min del anser vara en bland de vigtigaste i hela lagförslaget, nemligen upphäfvandet af skyldigheten att fullgöra hofrättens dom för att få »gå till kungs».

Jag kan för min del ej godkänna den uppfattning, som af Kongl. Maj:t och utskottet gjorts gällande, att det är en lämplig åtgärd att befria den som vill klaga hos Kongl. Maj:t från skyldigheten att fullgöra domen. Ty denna skyldighet är icke, såsom det af Kongl. Maj:ts och utskottets framställning vill synas, ett blott formelt prestandum, som kan finnas eller vara borta — likgiltigt hvilketdera —, utan tvärtom ett synnerligen vigtigt medel för en part att kunna komma till sin rätt uti sådana fall, der han verkligen har rätt. Af hvad skäl bestämmelsen härom borttagits är ej godt att säga — jag förmodar, att man ansett den icke vara af synnerlig betydelse. Men, mina herrar, huru ställer sig saken i sjelfva verket, om en person befrias från denna skyldighet, då han går »till kungs»? Följden blir naturligtvis i de flesta fall, att han går »till kungs» blott för att uppehålla saken; han riskerar dermed snart sagdt ingenting. Om deremot den nuvarande bestämmelsen bibehålles, att man för att få gå »till kungs» skall fullgöra hofrätts dom, då är detta ett ganska kraftigt medel att afhålla den person, som vet sig icke kunna få sin vilja fram, från att besvära Kongl. Maj:t.

Nu har Kongl. Maj:t i stället uti denna § föreslagit att höja revisionsskillingen såsom den bästa utvägen att hindra parter från att onödigtvis »gå till kungs». Efter min uppfattning är den utvägen principielt förkastlig. Ty först och främst måste det väl medgifvas, att 100 kronor är ett ganska afsevärdt belopp för en part, som befinner sig i medelmåttiga omständigheter. Och höjes nu detta, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, till 200 kronor, kommer det att för ett stort antal parter blifva synnerligen betungande. Att derför genom revisionsskillingens höjande söka hindra onödig klagan hos Kongl. Maj:t kan jag ej vara med om. Deremot tror jag, att samma mål i väsentlig grad kan vinnas genom bestämmelsen om domens fullgörande: parterna veta då, att detta ovilkorligen kräfves, innan de få

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

»gå till kungs»; och i de flesta fall måste man antaga, att hofrättens dom kommer att af Kongl. Maj:t fastställas.

Jag vill likaledes påpeka, att det för den som vunnit i hofrätten är ett synnerligen vigtigt medel för att kunna få ut sin rätt, att motparten nödgas fullgöra domen. Man kan invända och har invändt, att han kan låta göra utmätning hos motparten. Men herrarne veta, att det på många ställen är synnerligen lätt att skaffa sig ett intyg, att man icke har tillgångar, då man kommer för att utmäta. Helt annorlunda ställer sig saken, då han skall fullgöra hvad af hofrätten utdömdt är; då möter det för honom ganska stora svårigheter att kunna undkomma sin skyldighet.

Jag tror således, att det i rättssäkerhetens intresse vore synnerligen olämpligt, om denna bestämmelse angående skyldighet att fullgöra hofrätts dom borttoges ur lagen. Då emellertid icke något förslag till bestämd formulering föreligger, skall jag, herr talman, i anslutning till herr Lemans reservation, be att få yrka, att kammaren behagade till utskottet återremittera nu ifrågavarande § 16 i det af mig angifna syftet eller att stadgandet om skyldighet att fullgöra hofrätts dom för att få »gå till kungs» måtte i lagen bibehållas.

Chefen för justitiedepartementet herr statsrådet Annerstedt: Då det kongl. förslaget har utgått derifrån, att man kunde borttaga skyldigheten att fullgöra hofrätts dom såsom ett prestandum, så har förslaget i första rummet varit föranledt derutaf, att man ansett, att då verkställighet å hofrätts dom kan följa efter de i utsökningslagen gifna föreskrifter, detta i de flesta fall skulle vara ett tillräckligt surrogat för det frivilliga fullgörandet. Vidare får jag framhålla, att då man var sysselsatt med formuleringen af ifrågavarande bestämmelser med hänsyn till det fall, att den person som vill söka Konungen är urståndsatt att fullgöra domen (har han tillgångar att utan vidare nedsätta beloppet, är saken enkel), svårigheter uppstodo vid frågan, huru den som icke kan fullgöra domen skall styrka detta. De bestämmelser, som återfinnas i gällande rättegångsbalk, äro sådana, att jag icke föreställer mig, att någon skall påyrka deras öfverflyttande i en ny lag; betydande förändringar i dem måste vidtagas, om något i den rigtningen skall bibehållas. Dervid framställer sig i första rummet frågan om den edgång, som skall åläggas part, hvilken säger sig icke kunna fullgöra domen. Nu har såsom bekant inom den svenska Riksdagen i många år varit en sträfvan att, i den mån sådant kan ske, afskaffa ederna och ersätta dem med något annat. Framför allt har det väckt ogillande, att edgångsinstitut finnes i sådana fall, der man genom att aflägga ed kan förvärfva sig en rätt. Detta är fallet med den edgång, som i ifrågavarande fall är föreskrifven: rättigheten att söka Konungen förvärfvas af en part, som saknar medel att fullgöra domen, derigenom att han aflägger ed.

Vidare är det med afseende på hvad i öfrigt borde stadgas, för

att icke lagens fordran på fullgörande af domen skall vara allenast en tom bokstaf utan någon verkan, förenadt med stora svårigheter att utfinna bestämmelser af sådan art, att de verkligen leda till det med dem åsyftade ändamålet. Under det förberedande arbetet med detta lagförslag har man sett sig ur stånd att upptänka några sådana stadganden, som skulle vara fullt effektiva i ifrågavarande afseende. Jag tror ock, att erfarenheten visat, att i alla sådana fall, der parten icke med lätthet kan fullgöra domen, de hittills gällande bestämmelserna visat sig skäligen kraftlösa, under det att de varit af den beskaffenheten, att parter, som verkligen varit oförmögna att fullgöra domen, på grund af underlåtenhet att rigtigt iakttaga formaliteterna gått miste om sin rätt.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. Forts.)

Under sådana förhållanden har man ansett, att det borde vara genom ändring i utsökningslagen — derest något vidare behöfde göras — som det mål, den siste talaren framhållit, skulle vinnas. Skilnaden mellan hittills gällande förfarande, som den skall iakttaga, hvilken icke kan fullgöra domen, och det förfarande hvarigenom utmätning hos honom sökes och verkställes, består hufvudsakligen deri, att vid utsökningsförfarandet edgång icke kan ifrågakomma. Jag vill dock återföra i herrarnes minne, att den kongl. propositionen angående förslag till ny utsökningslag innehöll stadgande om en sådan ed, nemligen att den, hos hvilken utmätning söktes, skulle på yrkande af borgenären vara pligtig att aflägga ed derpå, att icke någon vidare utmätningsbar tillgång funnes hos honom. Förslaget om en sådan ed godkändes emellertid ej af Riksdagen. Redan då framhölls, att borttagandet af denna ed knappt vore lämpligt, då den direkta följden deraf blefve den, att sedan utsökningsförfarandet icke visat sig leda till målet, personen i fråga måste begäras i konkurs, för att ed af honom skulle kunna utkräfvas. Erfarenheten har sedan visat, att åtminstone i de större städerna detta icke fullt lämpliga supplement till utsökningsförfarandet icke så sällan bringas till användning. Om derför i det föreliggande förslaget stadgandet, att utmätning bör sökas å hofrättens dom, skulle anses icke lemna tillräckligt skydd för fordringsegarens rätt, synes mig det rätta botemedlet vara, icke att i rättegångsbalken införa föreskrift derom, att den som söker ändring skall omant gifva ut hvad hofrätten ådömt honom, utan att i utsökningslagen återupptaga det stadgande, som 1877 ur propositionen uteslöts.

Under sådana förhållanden och då det synes blifva förenadt med svårigheter, hvilka jag åtminstone icke kan se, huru de skulle kunna öfvervinnas, att i detta förslag inarbeta de bestämmelser, som skulle behöfvas, derest det af den föregående talaren ifrågasatta stadgandet skulle i denna lag införas — ty det är alldeles icke nog dermed att endast införa bestämmelse derom, att den som tappat i hofrätt och vill söka konungen, skall omant utgifva hvad dömdt är, utan det fordras ock de komplementära bestämmelser, som föreskrifva, hvad

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

han har att iakttaga, om han icke kan fullgöra hofrätts dom — under sådana förhållanden hoppas jag, att kammaren måtte bifalla den föredragna punkten i denna del i det skick, hvari den nu föreligger.

Efter de beslut, som kammaren förut har fattat, synes det mig derjemte i hög grad önskvärdt, om kammaren ville bifalla Kongl. Maj:ts förslag i fråga om revisionsskillingens belopp, så att detta bibehålles vid det af Kongl. Maj:t föreslagna. Revisionsskillingens höjande är nemligen det enda medel, hvarigenom — såvidt man kan bedöma förhållandena på förhand — en begränsning uti antalet af högsta domstolens pröfning understälda mål, efter våra förhållanden, för närvarande kan åstadkommas. Jag instämmer nog i det uttalande, som af en föregående talare här har blifvit gjordt, angående önskvärdheten deraf, att man kunde åstadkomma denna begränsning på en annan väg, nemligen genom förbud, att vissa mål skulle få dragas under högsta domstolens pröfning. Men jag skiljer mig från honom deri, att jag, — då jag erinrar mig, hvad som i denna fråga förekom inom förstärkta lagberedningen, som var sammansatt utaf ett stort antal af representationens ledamöter, — tviflar på, att den uppfattningen så hastigt kan tränga sig igenom här i landet, att en begränsning efter målens vigt är rigtig. Det vore nog fördelaktigt, om en sådan begränsning kunde göras, men intill dess detta kan ske — och jag förmodar, att många år komma att förflyta, innan den föregående talaren får upplefva detta — så torde det vara nödvändigt att införa någon annan begränsning i fråga om fullföljd i högsta domstolen af talan emot hofrätts dom. Ty eljest blir den gifna följden, att balansen i högsta domstolen kommer att ökas och tidsutdrägten med målens afgörande kommer att växa. Att detta är ett ondt, har den föregående talaren redan framhållit; skyndsamhet i rättvisans erhållande är såsom kändt ett stort godt och med rätta säger ordspråket, att snabbheten är halfva rättvisan.

Det återstår då endast att bedöma frågan, huru stor förhöjningen af revisionsskillingen bör vara. Att det belopp, som påpekas i Kongl. Maj:s förslag, skulle vara för parterna oskäligt betungande, torde väl knappast kunna med rätta påstås, då man erinrar sig, att den revisionsskilling, som år 1734 stadgades eller 200 daler, i verkligheten hade ett ojemförligt mycket större penningevärde då än 100 kronor nu. Jag ber att få göra en jemförelse mellan revisionsskillingens förhållande till prisen å de vanliga lifsförnödenheterna då och nu, och jag skall då endast citera markegångstaxan för år 1734, hurusom enligt den en oxe uppskattades till 20 daler, en ko till 10 à 12 daler, ett lass ved till 2 daler o. s. v. Det framgår deraf alldeles tydligt, att denna revisionsskilling för den, som skulle utgifva den, spelade en mångdubbelt större roll då, än hvad den för närvarande gör, och att, om man således nu höjer revisionsskillingen till 400 daler eller 200 kronor, har man i verkligheten alldeles icke uppnått den penningesumma, som motsvarar hvad revisionsskillingen utgjorde år

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

1734, om man ser denna summa i jemförelse med de utgifter i öfrigt man hade att bestrida. Erinras bör, att i alla fall rätten för den fattige att utan revisionsskilling få gå till konungen äfven nu bibehålles, och det synes mig, icke ligga någon obillighet deri, att de i förmögenhetsförhållanden dessa närmast stående klasser, när de vilja gå till konungen för att få sina rättsanspråk pröfvade, måste vedervåga en penningesumma af 200 kronor, då derigenom bibehålles möjligheten för högsta domstolen att kunna minska eller åtminstone icke öka balansen af oafgjorda mål. För att en sådan brist i rättsskipningen, som ligger i ökade balanser af oafgjorda mål i högsta instansen, icke må uppkomma, hoppas jag, att kammaren måtte godkänna det af Kongl. Maj:t föreslagna beloppet af revisionsskillingen.

Herr Lindhagen: I denna punkt har jag antecknat mig som reservant, och ehuru jag icke har någon anledning att tro, att reservationen i denna del kommer att vinna afseende i kammaren, vill jag dock något angifva skälen för min uppfattning, då frågan, som föreligger, i alla händelser är af ganska stor betydelse.

Utskottet säger å sid. 19, att utskottet vid granskning af den kongl. propositionen har funnit, att denna innefattar »en synnerligen tillfredsställande lösning» af frågan om fullföljd af talan m. m. Detta utskottets uttalande har jag för min del icke kunnat vara med om. Jag anser, att utskottet i stället bort afgifva ett ordentligt principbetänkande och dervid sammanställa det nuvarande förslaget med de stora rättegångsförslag, som förut utarbetats, samt närmare angifva och försvara den anspråkslösa plats, som detta förslag i förhållande till dem intager. Men det är i alla fall *en* sak, som utskottet äfven från sin synpunkt bort åtminstone bekänna icke vara synnerligen tillfredsställande, och det är sättet för fullföljd af talan i högsta instans, särskildt enligt utskottets förslag. Man måste nemligen dock betänka, att den balans, som förefinnes i högsta domstolen och som man försökt afhjelpa, fortfarande finnes till; att de medel, som man användt för att få den ur verlden, visat sig väsentligen overksamma samt att det i stället kan inträffa, att i följd af de lättnader, som detta nya förslag medför i fråga om fullföljd af talan, balansen än ytterligare skall stiga. När man inlåter sig på ett sådant lagförslag som det nu föreliggande, bör man dock åtminstone resonera om denna sak, ty det är här ett stort missförhållande, som man icke ostraffadt kan alldeles lemna å sido.

Då framställer sig först den saken, att instansordningen kan ju icke vara oändlig, utan det måste finnas någon begränsning. Principielt sedt, kunde det ju sättas huru många instanser som helst, och man kunde låta parterna klaga huru mycket som helst, men såväl från rättssäkerhetens som från statsutgifternas synpunkt måste det vara någon begränsning. Man har då i rättssystemen i allmänhet ansett, att två instanser äro tillräckliga för att afhjelpa den orätt, som i allmän-

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

het förekommer. När rättsområdet är stort, kräfves det emellertid dessutom en högsta tredje instans. Men denna skall icke hafva till uppgift att vara en qvarn, som skall mala mål allt hvad den hinner, utan dess uppgift är att upprätthålla rättsenheten och genom förståndig praxis supplera och förbättra gällande lagar och gifva uppslag till tidsenliga rättsgrundsatser. Men för att högsta domstolen skall kunna motsvara denna sin uppgift, fordras naturligtvis, att man der i någon mån har en begränsning af målens antal, och det är äfven alldeles oumbärligt, att ett urval i fråga om ledamöterna eger rum.

Enligt 1734 års lag var klagan till konungen begränsad på ett mycket effektivt sätt; dels föreskref den nemligen en revisionsskilling å 200 daler, som då hade ett mycket större värde än nu, dels förbjöd den, att man företedde nya bevis, när man gick till konungen, dels slutligen fick man i allmänhet icke klaga i brottmål. Under tidernas lopp ha emellertid alla dessa bestämmelser förlorat sin ursprungliga betydelse. Man får nu prestera så många nya bevis som helst i högsta domstolen; alla brottmål kunna utan undantag fullföljas dit; och revisionsskillingen är visserligen densamma nu som förut, men den har icke på långt när nu den hämmande verkan, som den hade, när den bestämdes till sitt nuvarande belopp. Hvad är följden af detta? Jo, att högsta domstolen blifvit en vanlig appellationsinstans, alldeles som hofrätterna; och får det fortgå så, skall man med tiden kanske upplefva, att man i stället för tre hofrätter och en högsta domstol i sjelfva verket har fyra hofrätter i landet, af hvilka den ena är temligen godtyckligt satt att döma öfver de tre andra. Det är derför af den allra största betydelse, att högsta domstolen återföres till sin rätta uppgift. Då man klagar öfver det förhållandet, att högsta domstolen icke utreder rättsfrågorna i sina motiveringar, bör man dock besinna, att detta beror till stor del derpå, att den blifvit en sådan der qvarn, som skall mala undan en mängd bagatellmål och derför icke får tid eller håg att lösa och närmare utreda vigtigare rättsspörsmål.

Nu hade jag hoppats, att man i detta förslag verkligen skulle ha vidtagit något i detta afseende, men det har icke inträffat. Jag hade hoppats, att i förslaget skulle införas en verksam begränsning af målens antal genom afskiljande af vissa slags mål eller andra rationella åtgärder, såsom förbud att förete nya bevis eller pröfningens begränsning till rättsfrågan. Och jag hade trott, att i följd häraf med tiden antalet ledamöter i högsta domstolen skulle snarare kunna minskas i stället för att som nu ökas, så att vid närmaste ledigheter icke nya justitieråd behöft tillsättas; det är nemligen synnerligen vanskligt att med en allt för stor högsta domstol kunna tillgodose den högsta instansens uppgift att, när lifsförhållandena kräfva det, låta det materielt rigtiga komma till sin rätt gent emot en ingrodd domstolsrutin och ett ensidigt formelt betraktelsesätt.

Men äfven om man häremot vill framhålla, att tanken på en dy-

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

lik reform allt mer arbetats bort från allt slags förståelse, så har man dock haft öppen blick åtminstone för den angelägenheten, att när balansen i högsta domstolen blifvit så stor, att målen få ligga der ett par år i afbidan på afgörandet, måste ovilkorligen något göras för undanrödjande af detta missförhållande. Man har derför år 1894 från högsta domstolens pröfning afskilt fattigvårdsmålen och ett senare år tillsatt två nya justitieråd. Dessa åtgärder hafva emellertid i hufvudsak icke visat sig medföra den verkan, som man med desamma åsyftat, och man står nu inför alternativet, att balansen efter den nya lagens antagande skall än ytterligare ökas.

Det enda i Kongl. Maj:ts förslag, som kan hämma tilloppet af mål, är nu förslaget om att revisionsskillingen skall höjas från 100 till 200 kronor. Och det är så mycket vigtigare, att detta förslag antages, som den föreslagna lagen å andra sidan bereder stora lättnader för fullföljd af talan i tvistemål, särskildt genom borttagandet af föreskriften om fullgörande af hofrättens dom och lättade utvägar att styrka fattigdom. Utskottet har emellertid här icke velat vara med om revisionsskillingens höjande, utan skurit bort förslaget derom, medan det bibehållit alla de lättnader, som den nya lagen skulle medföra, och som surrogat för revisionsskillingens höjande har utskottet föreslagit den bestämmelse, som vi nyss talade om och som ju icke alls hvarken kan hafva eller bör få åsyftad verkan. Då stå vi sålunda inför det klara faktum, att balansen, som man vill hafva bort, kommer att vara qvar och kanske än ytterligare ökas, och att ingenting göres för att förekomma detta.

Jag erkänner villigt, att frågan, såsom jag förut nämnt, helst bort lösas på annat sätt, exempelvis genom att man afskilde vissa slags mål, som icke finge fullföljas i högsta domstolen, alldeles som man gjort med fattigvårdsmålen. Nu påstå dock alla, att det vore ogörligt att få ett dylikt förslag att gå igenom, ehuruväl jag för min del anser, att Kongl. Maj:t i sådana frågor bör, när tidsförhållandena kräfva en annan uppfattning, taga initiativ och söka öfvertyga Riksdagen om att en ändring härvidlag är nödvändig. Men Kongl. Maj:t har nu ej gjort detta, och någon opinion i detta afseende att bygga på har icke heller från något håll hörts af.

Men då är frågan den, om vi icke åtminstone skola vara tvungna att höja revisionsskillingen. Jag medgifver gerna, att detta kan sägas vara principielt origtigt, och det är ingen, som kan jäfva, att revisionsskillingen drabbar ojemnt. Men häremot kan dock invändas, att det i fråga om rättskipningen liksom på andra områden oftast visar sig omöjligt att finna utvägar, om hvilka ej alltid kan sägas, att den, som har större förmögenhet, får lättare att på dem taga sig fram. Vidare är denna revisionsskilling en i lagen godkänd princip, som man icke vill taga bort, och då man höjer den till 200 kronor, kommer man i alla fall icke derigenom på långt när upp till det värde, som revisionsskillingen hade år 1734. Dertill kommer, att den, som vinner i

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

högsta domstolen, får igen sin revisionsskilling. Slutligen är åtminstone min erfarenhet den, att de tvistemål, som fullföljas i högsta domstolen, i allmänhet icke äro af den beskaffenhet, att det åskådningssätt, som kräfver revisionsskillingens bibehållande vid sitt nuvarande belopp, kan i afseende å dem finna fog för att göra sig ovilkorligen gällande.

Inför förhållandenas kraf har jag alltså ansett mig vara tvungen att tillse, att någonting göres, och vill derför yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr Anderson i Helgesta: Herr talman! För min del vill jag i detta hänseende ansluta mig till utskottets förslag. Kongl. Maj:t har såsom skäl för den ifrågasatta höjningen af revisionsskillingen anfört, att arbetsbördan i högsta domstolen derigenom skulle minskas. Jag vill då framställa den frågan, på hvilkas bekostnad denna minskning i arbetsbördan skulle ske. För den, som är förmögen, gör det ingenting att betala 200 kr. För den fattige betyder höjningen af revisionsskillingen heller ingenting, ty han kan erhålla fattigdomsbevis och blir då befriad från revisionsskilling. Hvem är det då, som drabbas af förhöjningen? Jo, den mindre bemedlade, som icke kan få fattigdomsbevis, men i allt fall befinner sig i knappa omständigheter och som väl också borde ega rätt att få sin sak pröfvad af Kongl. Maj:t. Jag anser det emellertid vara orimligt, att man skall minska arbetsbördan för högsta domstolen på dessa parters bekostnad, ty för de öfriga har ju saken alls ingen betydelse. Jag har icke inom utskottet kunnat vara med om en åtgärd, som icke skulle träffa två slag af parter, den förmögne och den fattige, utan af hvilken den mindre bemedlade uteslutande skulle drabbas, och jag har derför icke kunnat biträda Kongl. Maj:ts förslag i denna del, utan ansett rättvist att bibehålla den revisionsskilling, som för närvarande är stadgad. Jag medgifver gerna, att penningevärdet har sjunkit, men det är i allt fall ganska svårt för de mindre bemedlade att åstadkomma äfven 100 kr. Det är på dessa grunder jag anser, att revisionsskillingen bör bibehållas vid sitt nuvarande belopp, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr *Sjöberg* instämde häruti.

Herr Jansson i Djursätra: Jag har begärt ordet hufvudsakligen i anledning af ett yttrande, som fäldes af herr justitieministern. Han anförde såsom skäl för höjande af revisionsskillingen till 200 kronor bland annat, att på den tid, då i 1734-års lag revissionsskillingen bestämdes till sitt nuvarande belopp, helt andra värdeförhållanden rådde än nu, och han anförde såsom exempel derpå bland annat markegångsvärdet på åtskilliga persedlar. Dessutom framhöll han med styrka, att det vore alldeles nödvändigt att höja revisionsskillingen, på det att icke högsta domstolen måtte blifva öfverhopad med en mängd

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

obetydliga mål. Visserligen erkänner jag villigt, att år 1734 rådde helt andra tider än nu, och att värdena på en mängd persedlar då voro vida lägre än nu, men icke bör väl detta vara någon anledning för oss att stå qvar på samma ståndpunkt som våra förfäder, utan vi böra väl sträfva efter att genom en förbättrad lagstiftning göra det så fördelaktigt som möjligt för de rättsökande. Det är nu visserligen sant, att, då det gäller förmögna parter, det väl går för sig att höja revisionsskillingens belopp till 200 kronor, ty för dem betyder detta belopp ingenting. Är det emellertid endast fråga om att minska målens antal i högsta domstolen genom att höja revisionsskillingens belopp, då kan jag icke förstå, hvarför man icke satt beloppet ännu högre, t. ex. till 1,000 kr., ty då skulle ju målens antal ännu mera minskas. Det fins emellertid en annan klass af medborgare i vårt land än de förmögna, hvilka skulle oskäligt betungas genom den föreslagna förhöjningen och hvilka väl också böra hafva rätt att åtnjuta den stora förmånen att få sina tvister hänskjutna under Kongl. Maj:ts pröfning. Jag syftar nu icke på de fattiga, ty äfven de skulle fortfarande få utan afgift fullfölja talan hos Kongl. Maj:t, utan jag syftar på den stora medelklassen, på handtverkare, småbönder, soldater, torpare och dylika. För dem spelar 100 kronor mer eller mindre en mycket stor rol, men de kunna i allt fall icke erhålla fattigdomsbevis, och jag får säga, att jag för min del icke vill vara med om att för dessa samhällsklasser göra det omöjligt att gå till Kongl. Maj:t, då jag alldeles icke anser det vara gifvet, att deras rättstvister äro af mindre värde och helgd än de förmögnare klassernas. Jag tycker också, att det i vår tid är besynnerligt att försöka att göra en dylik på penningar grundad åtskilnad mellan olika klasser af folk.

Det är dessa principer, som legat till grund för mitt inom utskottet framstälda yrkande att bibehålla revisionsskillingens belopp till 100 kronor. Hvad åter angår rätt för part att fullfölja talan hos Kongl. Maj:t utan skyldighet att i sammanhang dermed fullgöra hofrättens dom, så delar jag i denna del fullkomligt herr justitieministerns uppfattning och anser i likhet med honom, att en ändring i denna del skulle kunna förderfva hela lagförslaget, något som jag skulle finna högst beklagligt. Skall någon ändring i nu ifrågavarande afseende vidtagas, bör densamma, enligt min mening, ske i utsökningslagen, men icke här.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i detta stycke.

Häruti instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Sandquist*, *Ericsson* i Ahlberga, *Bromée* i Billsta, *Johansson* i Öija, *Hultkrantz* och *Nordin* i Hammerdal.

Herr John Olsson i Stockholm: Herr talman! På samma gång jag ber att få till alla delar instämma i hvad den siste ärade talaren yttrade i fråga om revisionsskillingens bibehållande vid dess nuvarande

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

belopp, ber jag för att icke åstadkomma någon konfusion genom det yrkande, som jag tillåtit mig framställa, att få hos herr talmannen vördsamt anhålla, att proposition måtte framställas särskildt på hvartdera stycket i paragrafen. Stadgandet i den af mig berörda frågan finnes för närvarande intaget i 30 kap. 5 § rättegångsbalken, och innehållet i denna paragraf skulle ju lämpligen kunna insättas i sista stycket af den nu föredragna paragrafen. Jag ber således att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets förslag beträffande första stycket af paragrafen, men att deremot andra stycket måtte återremitteras till utskottet i det af mig förut angifna syftet.

Jag vill gent emot den siste talarens yttrande, att bestämmelserna om här ifrågavarande sak rätteligen borde intagas i utsökningslagen, erinra, att intet förslag föreligger i fråga om ändring af utsökningslagen, och ingen vet, när vi kunna få någon sådan ändring. Genom sitt resonnement erkände ju talaren, att det icke är rigtigt att, såsom här föreslås, befria en person, som vill krångla, från att fullgöra en dom, när han genom två instansers beslut blifvit ålagd att utgifva ett belopp. Om vi således nu antaga utskottets förslag utan några bestämmelser om skyldighet att fullgöra hofrätts dom, hafva vi faktiskt befriat en del personer, som icke vilja göra annat än krångla, från en af de hållhakar, som kunna afhålla dem från att draga sina mål till Kongl. Maj:t. Jag tror derför, att det skulle vara synnerligen betänkligt, om man borttoge det nu ifrågavarande stadgandet utan att samtidigt göra någon ändring i utsökningslagen, och då ingen sådan ändring nu föreslagits, kan jag icke finna, att man kan göra annat än bibehålla det nu gällande stadgandet om skyldighet att fullgöra hofrättens dom såsom vilkor för rätt att fullfölja talan hos Kongl. Maj:t. Det måste väl dock erkännas, att man icke bör lagstifta så, att den, som har en skyldighet gent emot en annan, skall kunna finnna kryphål att komma ifrån denna skyldighet; utan om verkligen en person är skyldig ett belopp — och det är ju all sannolikhet för att så är förhållandet, då en person blifvit af två instanser dömd att utgifva något — så bör han väl också fullgöra denna skyldighet, om han är dertill mägtig. Är han fattig, blir det ju en annan sak, men är han i stånd dertill, måste det väl vara origtigt att genom att taga bort ett stadgande, som visat sig synnerligen effektivt, ställa lagstiftningen så, att han kan komma ifrån sin skyldighet.

Jag tror således, att det skulle vara önskligt, att lagutskottet finge tillfälle att ytterligare bedöma denna fråga och om möjligt inarbeta i sista stycket af denna paragraf de af mig önskade bestämmelserna. Och då jag vet, att i Första Kammaren finnas sympatier för ett sådant stadgande och att äfven der kommer att framställas yrkande på återremiss, tillåter jag mig vördsamt hemställa, att kammaren måtte till utskottet återremittera sista stycket af paragrafen.

Herr Staaff: Det är här fråga om två saker, dels om revisions-

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

skillingens belopp och dels om skyldigheten att fullgöra hofrättens dom såsom vilkor för att få fullfölja talan hos Kongl. Maj:t. Hvad frågan om revisionsskillingen beträffar, så måste jag erkänna, att det är ett bland de, om jag så må säga, allra gröfsta sätten att inskränka de ändringssökandes antal att stadga en dylik för alla, utan afseende på personen och målets beskaffenhet, lika afgift. Man skulle ju kunna tänka sig, att denna afgift betraktades antingen såsom en beskattning å den ändringssökande, men då borde den väl vara proportionel mot den ändringssökandes förmögenhet eller inkomster, eller också skulle man ju kunna tänka, att den betraktades såsom en beskattning lagd på tvisteföremålet, men då borde den väl vara proportionel mot tvisteföremålets storlek. I stället har man nu satt en för alla lika afgift, och detta måste väl, såsom jag nyss yttrade, anses vara ett bland de allra gröfsta sätten att inskränka målens antal i högsta domstolen. För att vinna detta mål ser jag för min del ingen annan utväg, än att man går till den princip, som gjort sig gällande i andra länder, nemligen att från högsta domstolen afskilja alla bagatellmål. Jag ser derför icke något ondt deri, att genom den nuvarande revisionsskillingens bibehållande ett så stort antal mål hopas i högsta domstolen, att statsmagterna måste söka tänka ut någon dylik anordning för att göra det möjligt för högsta domstolen att fylla sin uppgift.

Hvad beträffar frågan om fullgörande af hofrättens dom, ber jag att få uppläsa några rader ur den promemoria, som af några bland mina yrkeskamrater uppsatts i frågan och der det heter: »Hädanefter skulle sökande hos Kongl. Maj:t vara befriad från fullgörandet af hofrättens dom. Med vårt obestridligen ganska bristfälliga exekutionsväsende särskildt i större städer, anse vi denna befrielse komma att verka högst skadligt. Rätten att vinna utmätning är ett dåligt surrogat, då denna rätt genom exekutionsväsendets beskaffenhet ofta är rent illusorisk. Mången kommer hädanefter att gå till Kongl. Maj:t af samma anledning som många nu gå till hofrätt eller för att vinna uppskof. Befrielsen från fullgörande af hofrättens dom räcker en hjelpsam hand åt dem, som hafva för sed att trotsa rättsordningen genom att begagna sig af rättsväsendets svagheter. Att dessa individer med sådan framgång, som fallet är, kunna trotsa rättsordningen, är ett beklagligt faktum, och lagstiftaren bör städse vara på sin vakt mot dem. Ur denna synpunkt måste vi på det bestämdaste afstyrka befrielse från fullgörandet af hofrättens dom. Den nu föreskrifna eden har verkligen sin stora betydelse».

I detta uttalande ber jag, på grund af min erfarenhet, till alla delar få instämma. Och jag ber att få påpeka, att utan någon förhäfvelse man torde kunna säga, att de, som afgifvit detta utlåtande, äro på grund af sitt yrke de mest sakkunnige uti att bedöma denna fråga. De äro sakkunnigare än lagutskottet och till och med än sjelfva högsta domstolen, och det på den enkla grund, att lagutskottet och högsta domstolen icke hafva ett sådant yrke, att de kunna se och

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

erfara parternas bekymmer i dessa afseenden. Högsta domstolen sitter och dömer. Men icke vet den något om den ytterliga svårigheten för parterna att med användande af ett ganska bristfälligt exekutionsväsende kunna få tillvarataga den rätt, som verkligen är utdömd.

Nu yttrade herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet, att Riksdagen eller Andra Kammaren åtminstone visat sig ganska benägen för att borttaga ur rättegångsordningen en del eder. Men då vill jag säga: man får väl pröfva, om edgång är nödvändig eller icke. Är det en onödig edgång, ja väl, då bör den borttagas. Men intet rättegångsväsen lär kunna existera utan edgång; då får man pröfva, i hvilket fall den är nödvändig. För min del tror jag, att om förslaget skulle antagas i denna punkt, skulle detta innehålla en så väsentlig försämring af möjligheten att utfå den goda rätten, att jag fruktar, att den skulle uppväga ganska mycket af den nytta, förslaget i öfrigt kan komma att medföra. Det finnes faktiskt en hel del personer, som förstå att begagna sig af utsökningsväsendets svagheter till det yttersta, som förstå att, under det att de fortfara att utöfva en borgerlig näring, göra sig fullständigt oåtkomliga för sina fordringsegares kraf. Det är sådana, som i hög grad komma att hjelpas genom det stadgandet, att de icke heller behöfva frukta något annat än exekutionsväsendet — mot hvilket de hafva utfunnit de mest effektiva medel för att slippa undan dess verkningar — då det gäller en klagan hos högsta domstolen. Jag skall således för min del be att få instämma i yrkandet på återremiss af det senare momentet.

Herr Jansson i Djursätra: Den föregående ärade talaren yttrade bland annat, att de advokater, som aflemnat den i kammaren utdelade promemorian, voro mera sakkunniga än både lagutskottet och högsta domstolen och kanske andra vederbörande ock — jag kunde icke fullt tydligt uppfatta talarens ord. Ja, det är ju möjligt, men då det gäller en lagstiftning i detta ämne, få vi väl komma i håg, att det är väl icke fråga hufvudsakligast om Stockholm eller våra större städer och sträfvandet att kunna få bugt med skälmarne der, utan lagstiftningen gäller hela landet. Då är icke rimligt att göra det onödigt svårt för det svenska folket i allmänhet, derför att det möjligen finnes skälmar i de större städerna. För öfrigt ber jag att få påpeka, att, då fråga är om att undandölja sin egendom och förskingra sina tillgångar, kanske parterna äfven i den delen kunna få hjelp af vissa kloka och framstående personer. Men det är derför icke alls sagdt, att det för den skull är skäl att ändra lagen. Jag vidhåller bestämdt min mening, att om vi ändra paragrafen i denna delen, såsom herrar Staaff och Olsson önska, detta kunde komma att förrycka och förderfva hela lagförslaget. Jag ber derför att än en gång få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Hammarström* instämde häruti.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Herr Staaff: Jag tror, att den siste ärade talaren kan vara öfvertygad om, att de, som afgifvit ifrågavarande utlåtande, icke hafva sin erfarenhet inskränkt uteslutande till Stockholm; och det kan vara möjligt, att det också finnes en och annan skälm på landet, för att begagna samma uttryck som han.

Herr John Olsson i Stockholm: Jag ber om ursäkt, att jag ytterligare en gång begärt ordet; men jag har gjort det, derför att jag anser frågan vara af synnerligt stor vigt. Ty jag är öfvertygad — och denna min öfvertygelse grundar sig på flerårig erfarenhet — att, om det nuvarande stadgandet borttages, man onödigtvis hjelper — för att begagna samma ord som en föregående talare — en hel del skälmar, men deremot beröfvar den person, som verkligen har en rätt, ett ganska afsevärdt medel att verkligen kunna komma till sin rätt; och jag vågar vördsamt hemställa till landsbygdens representanter, för hvilka herr Jansson i Djursätra här förde ordet, att dock behjerta, att vi här i Stockholm — ehuru han origtigt ansåg, att det nuvarande stadgandet egentligen för oss här i Stockholm vore af betydelse — också hafva rättsintressen att bevaka. Det är verkligen så — jag kunde anföra flere exempel derpå — att det här finnes personer, hvilka det är absolut omöjligt att genom utmätningsförfarande åtkomma. Det är förmögna personer, som kanske ega tiotal hus; men de hafva dock icke ett öre, då man vill utmäta hos dem. Dessa personer och de som rent af hafva till yrke att processa — det finnes sådana, som icke någonsin betala en skuld utan att först hafva blifvit stämda och i de flesta fall gå till kungs med dessa processer, om de än äro aldrig så klara — kommer man att hjelpa genom att utesluta nuvarande stadgande i lagen. Jag tycker ändå, att det vore hårdt, om man af hänsyn för dessa personer skulle vilja riskera, att sådana, som fått rätt, icke skulle kunna få ut denna sin rätt. Jag ber, som sagdt, att landsbygdens representanter icke genom att endast tänka på förhållandena hos sig må vara med om att taga bort detta rättsmedel, som i alla fall på många ställen — icke blott i Stockholm, utan äfven i andra större städer — är af mycket stor betydelse.

Herr Zetterstrand: Jag vill till en början mycket lifligt erkänna, att starka skäl tala för den mening herrar Staaff och Olsson framstält. Men på samma gång anser jag min pligt vara att i detta speciella fall varna kammaren för att gå den vägen. Ty jag är öfvertygad, att, om man skulle återremittera frågan i det syfte, som af dem angifvits, det skulle kunna hända, att derigenom hela förslaget trasades sönder.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Herr talmannen framstälde först propositioner å de i afseende å lydelsen af *första stycket* af ifrågavarande paragraf gjorda yrkanden; och godkändes dervid utskottets härutinnan framstälda förslag.

Lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m. (Forts.)

Häruppå gaf herr talmannen propositioner å de beträffande *andra stycket* af nämnda paragraf gjorda yrkanden, nemligen: 1:o) på godkännande af utskottets förslag till lydelse af förevarande del af paragrafen; och 2:o) på återremiss af samma del af paragrafen; och fann herr talmannen förstnämnda yrkande vara med öfvervägande ja besvaradt. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som godkänner andra stycket i lagutskottets förevarande förslag till lydelse af 16 § af 30 kap. rättegångsbalken, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren beslutit att till utskottet återremittera nämnda del af paragrafen.

Voteringen, i vanlig ordning företagen, utföll med 133 ja mot 73 nej; och hade alltså kammaren fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Slutligen godkändes paragrafens *tredje stycke.*

30 kap. 17—32 §§.

Godkändes.

Rubriker och ingressen.

Godkändes jemväl.

De under punkterna 2:o)—5:o) upptagna lagförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan förklarades besvarad i enlighet med kammarens här ofvan antecknade beslut.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.59 e. m. för att åter sammankomma kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Onsdagen den 24 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet och ledde dervid herr vice talmannen kammarens förhandlingar.

§ 1.

Föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända:

lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af väckt motion angående införande af vissa bestämmelser rörande sysslomäns förvaltning af konkursgäldenärs egendom; samt

statsutskottets memorial:

n:o 56, om anvisande af de i regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor; och

n:o 57, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret.

§ 2.

Angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan.

Härefter föredrogs statsutskottets utlåtande n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan.

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för den 8 mars 1901 hade Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten proposition, n:o 65, föreslagit Riksdagen medgifva,

att för vidtagande, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med ett af domänstyrelsen afgifvet förslag, af åtgärder till fortsatt bekämpande af insekten nunnans härjningar finge af innevarande års skogsmedel användas ett belopp af femton tusen kronor.

Utskottet hemstälde,

att hvad Kongl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit må af Riksdagen bifallas.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Statsutskottet har enhälligt tillstyrkt hvad Kongl. Maj:t här har begärt, nemligen 15,000

Angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan. (Forts.)

kronor. Denna fråga har varit ganska dyrbar för Riksdagen; år 1899 anslog nemligen Riksdagen för ifrågavarande ändamål icke mindre än 175,000 kronor och år 1900 tillsammans 53,000 kronor, och nu begäres ytterligare 15,000 kronor, oaktadt det finnes en behållning från föregående år af omkring 31,000 kronor. Jag har för min del icke kunnat tillstyrka bifall till dessa stora anslag, men de hafva i alla fall blifvit beviljade. Derför kan jag icke heller förbigå detta utskottsutlåtande med tystnad.

Om man läser den kongl. propositionen, skall man finna, att hvarken vetenskapsmännen eller de praktiske männen äro öfvertygade om rigtigheten af de dyrbara åtgärder, som vidtagits för denna skadeinsekts bekämpande, och detta uttalas tydligare i denna proposition än i den vid föregående riksdag i samma fråga afgifna propositionen. De enskilde skogsegarne äro mycket intresserade af denna sak, men jag tror icke, att de äro öfvertygade om, att de hittills vidtagna åtgärderna för bekämpande af ifrågavarande insekt äro rigtiga, ty när de enskilde skogegarne icke hafva tillåtit den af skogstjenstemännen föreslagna gallringen, så ha vederbörande embetsverk och dess tjenstemän, menat, att man skulle låta gallringen få mindre omfattning, det skulle enligt deras åsigt hjelpa i alla fall. Detta tycker jag är ett tydligt bevis för att man bör vara försigtig i fråga om detta anslag, helst om så stor behållning finnes, att man under det löpande året bör kunna reda sig med detsamma. Jag tror, att detta vore att handla på det rätta sättet.

Här är vidare lemnadt en utredning öfver, huru dessa 15,000 kronor skola användas, nemligen till bestridande af administrationskostnader 8,433 kronor och för oförutsedda utgifter 5,567 kronor. Det område, som under nu ifrågavarande år skulle blifva föremål för dessa arbeten, utgör 1,200 hektar, och för detta lilla område skulle man behöfva icke mindre än två, säger två, extra jägmästare med en lön af 3,300 åt den ene och 3,000 åt den andre, med en tjenstgöringstid af 11 månader. I den proposition, som framlades för 1899 års Riksdag och i hvilken begärdes ett anslag för detta ändamål af 200,000 kronor, var det icke ifrågasatt några administrationskostnader för mer än en biträdande jägmästare under 9 månader, och det gälde då likväl ett område af 4,000 hektar. När man sammanställer dessa förhållanden, ett mindre område med två extra jägmästare under 11 månader, hvardera med två tjenstehästar, och det många gånger större området med en jägmästare under 9 månader, är det klart, att man icke kan blifva annat än betänksam i fråga om detta anslag.

Jag vet, att det icke har något att betyda, om jag yrkar afslag å dessa begärda 15,000 kronor, men då jag yttrat mig i den rigtning, som jag nu har gjort, så ber jag, herr talman, att få yrka afslag å den föredragna punkten.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg:

Angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan. (Forts.)

Jag har mig väl bekant, att det finnes åtskilliga personer, hvilka i likhet med den föregående ärade talaren draga i tvifvelsmål, huruvida de åtgärder, som blifvit vidtagna emot skadeinsekten nunnan, varit de lämpligaste och huruvida icke mera penningar blifvit härpå offrade, än som varit nödvändigt. Innan jag derför tillstyrkte Kongl. Maj:t att framlägga proposition för innevarande års Riksdag med begäran om ytterligare medel för ändamålet — det begäres dock icke nu mer än 15,000 kronor — har jag sökt bilda mig ett omdöme om ändamålsenligheten af de för skadeinsektens utrotande vidtagna åtgärder. Jag har noggrant gått igenom de berättelser, som blifvit inlemnade till domänstyrelsen och har deraf funnit, att meningsskiljaktighet varit rådande mellan de personer, åt hvilka domänstyrelsen anförtrott ledningen af dessa arbeten, i det att en af dessa, nemligen lektor Nilsson vid skogsinstitutet, ansett, att dessa åtgärder, framför allt limningen af träden icke haft den med dem åsyftade verkan, under det att deremot andra, deribland docenten Bengtsson från Lund, klart och tydligt påvisat, att ett motsatt förhållande egt rum. Jag skall be att få läsa upp ett par meningar ur den berättelse, som docenten Bengtsson i år lemnat till domänstyrelsen. »I fråga om de praktiska åtgärder, som under året vidtagits för härjningens bekämpande, synes mig limning af träden, näst afverkning af starkt infekterad skog, vara det verksammaste medlet. Med densamma afses ju att dels skydda sjelfva träden, så att larverna, sedan de en gång nedkommit på marken, ej åter kunna komma upp i kronorna, dels att genom utsvältning förminska antalet äggläggande fjärilar samt sålunda minska den blifvande svärmningsintensiteten. Åtgärden hvilar ock, såsom jag i det föregående sökt visa, på en rigtig teoretisk förutsättning, och jag kunde vid många tillfällen ej annat än kraftigt öfvertygas om, att den ledt till godt resultat».

Vidare säger han på ett annat ställe: »Limningens stora och kanske största nytta vill jag ännu se deri, att under limringarne massor af larver på grund af trängseln och brist på föda försättas i sjukligt tillstånd med åtföljande af disposition för infektionssjukdomar och på detta sätt verkliga pesthärdar frambringas.»

Då en vetenskapsman uttalar sig på ett sådant sätt, och de praktiske män, som haft ledningen af dessa arbeten om hand, också intyga, att arbetet medfört önskadt resultat, och då man vet hvilken stor fara hotar våra skogar, i fall skadeinsekten lemnas i fred och ostörd får föröka sig på de 10,000 tunland, på hvilka den nu uppträder, så har åtminstone jag för min del icke vågat underlåta att föreslå Kongl. Maj:t att äska medel till utrotningsarbetets fortsättande. Den bästa bundsförvant i utrotningsarbetet ega vi i larvpesten, hvarför ock vårt arbete bör derpå gå ut att framkalla och sprida denna sjukdom och härvid har just limningen af träden visat sig verksam.

Jag för min del har, som sagdt, icke vågat underlåta att hos Kongl. Maj:t hemställa om äskande af anslag för ifrågavarande ända-

Angående åtgärder till förekommande af skogshärjning af insekten nunnan. (Forts.)

mål, och jag tror icke heller, att det vore klokt af Riksdagen att vägra beviljandet af det jemförelsevis obetydliga beloppet.

Herr Larsson i Mörtlösa: I likhet med den förste talaren tror icke heller jag, att detta, här föreslagna, sätt för insekten nunnans utrotande är det rättaste. Jag tror snarare, att det sätt, som jägmästaren Bremberg i sin motion föreslagit, medelst afverkning och svedjande, säkrare leder till målet. Emellertid har Riksdagen förut anvisat mellan 3 och 4 hundra tusen kronor för detta ändamål, hvaraf ännu i oanvända medel återstå 31,000 kr., och här är nu endast fråga om att bevilja 15,000 kr. Vid sådant förhållande tror jag det vara skäl att bevilja det äskade beloppet. Om man sedermera kommer till en annan uppfattning i fråga om bekämpandet af denna insekt, än man hittills haft, kan man ju försöka på något annat sätt för dess bekämpande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Erickson* i Bjersby instämde häruti.

Vidare till anteckning förekom icke. Efter af herr vice talmannen framstälda propositioner blef utskottets hemställan bifallen.

§ 3.

Statsutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 59, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt barnmorskor, blef af kammaren godkändt.

§ 4.

Till afgörande förelåg vidare särskilda utskottets n:o 3 memorial, n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut vid behandlingen af de i utskottets utlåtande n:o 1 intagna förslag till lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete och till lag om ändrad lydelse af 17 kap. 4 och 11 §§ handelsbalken.

Moment A.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Punkterna 2—5.

Hvad utskottet hemstält bifölls; och

Moment B.

Lades till handlingarna.

§ 5.

Härefter föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 18, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan, att alla bestämmelser om rang, utom för hofvet, måtte upphäfvas m. m.; och

n:o 19, med anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående lagstadgade anordningar vid transport af timmer sjöledes m. m.

Och skulle kammarens härutinnan fattade beslut, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, delgifvas Första Kammaren.

§ 6.

Slutligen fans å föredragningslistan upptaget Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 20, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning, huruvida båtsmans- och soldattorpen ursprungligen varit förlagda å kronoallmänning m. m.

I berörda inom denna kammare afgifna motion, n:o 71, hade herr *E. Nilsson* i Kattleberg hemstält, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida båtsmans- och soldattorpen ursprungligen varit förlagda å kronoallmänning och om intressenterna i båtsmans- och soldatrote gemensamt ega det till sådan rote hörande torpet eller icke.

Utskottet hemstälde emellertid,

att herr Nilssons ifrågavarande motion icke må till någon kammarens åtgärd föranleda.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Nilsson i Kattleberg: Herr grefve och talman, mina herrar! Med anledning af förevarande betänkande ber jag att till en början få taga fasta på det välvilliga erkännande utskottet der gjort beträffande befogenheten af den i min motion ifrågasatta utredning.

Ty utskottet säger här, att på grund af osäkerheten rörande

eganderätten till båtsmans- och soldattorpen tvistigheter af den art, som i motionen omnämnas, förekomma, och att det gifvetvis vore önskligt, att dylika tvister kunde förebyggas.

Det oaktadt har utskottet icke ansett sig kunna förorda min i motionen gjorda anhållan, och såsom stöd härför har utskottet efter en slags historik öfver det sätt, hvarpå dessa båtsmans- och soldattorp förmenats hafva tillkommit, hufvudsakligen anfört, dels att gagnet af den ifrågasatta utredningen icke skulle svara emot de uppoffringar af tid, arbete och penningar, som härför kunde kräfvas, dels ock att, om en sådan utredning blefve genomförd, detta icke skulle förebygga rättegångar, enär, säger utskottet, »en roteintressent, som icke vill godkänna det resultat utredningen gifvit vid handen, icke kan förmenas att få frågan om eganderätten till torpet underkastad domstols pröfning». Gent emot detta vill jag anmärka, att om en utredning, sådan jag begärt, är önskvärd, hvilket utskottet synes medgifva, densammas genomförande synes mig blifva billigare, om den genom statens försorg verkställes, än om den skulle åstadkommas genom åtgärder af intressenter i hvarje särskild rote, hvilka åtgärder helt visst komma att bestå i dyra och tidsödande processer, och gifvet torde vara, att om en sådan utredning öfverhufvudtaget är möjlig, staten bättre än någon *enskild* skall kunna genomföra en sådan, och detta af skäl, som icke närmare torde behöfva angifvas.

Derjemte djerfves jag gent emot utskottets förmenande påstå, att om en sådan utredning komme till stånd, många, för att icke säga de allra flesta, rättegångar dermed skulle förebyggas.

Då jag sålunda icke kan finna, att utskottet grundat sin afstyrkande hemställan på annat än förmodanden och således inga verkliga skäl förebragts derför, anhåller jag, herr talman, att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till min motion.

Herr Eriksson i Bäck: Då nu motionären mot förmodan yrkat bifall till sin motion, så vill jag påvisa för honom, att han sjelf i motionen förebragt en utredning om dessa torp, som helt och hållet visar öfverflödigheten af att Kongl. Maj:t skulle företaga någon utredning.

Motionären säger i motionen, att i ett särskildt fall ett större skifteslag om 23 mantal hade flere båtsmansrotar förlagda på sitt område. Då detta område sedan skiftades, uppgjordes skiftet så, att de hemmansdelar, på hvilka båtsmanstorpen lågo, fingo full ersättning för den jord de tillsläppt till dessa torp, och således blefvo alla roteintressenterna delegare i torpen. Motionären säger vidare i sin motion, att beträffande denna sak finnas anteckningar i de handlingar, som höra till kartan, och således är det ju klara papper på, att denna sak redan förut är utredd på det enda möjliga sätt, hvarpå den kan utredas, ja, den är så tydligt utredd, att Kongl. Maj:t dervidlag icke kan åstadkomma någon vidare utredning.

Då motionären i motionen framhåller, att förhållandena vore liknande på en del andra orter, så synes det mig, som om utredning angående dessa påstådda fall också vore behöflig, då äfven för dem skulle finnas anteckningar i skifteshandlingarne, att roteintressenterna lemnat ersättning för jord till soldattorpen.

Vidare finnes det i knektekontrakten och förordningarne om soldattorpen tydliga bestämmelser om, att så kallade hjelp- och strörotar skola lemna ersättning till stamroten för den jord, som stamroten lemnat till torpet. Denna ersättning har namn af planpenning, och den har under tidernas lopp förändrats i öfverensstämmelse med tidens kraf. Då motionären förmenar, att äfven efter de skiften, som försiggått, det ändock vore oklart, hvem som vore egare till torpen, så vill jag påpeka, att det i kongl. brefvet af den 28 oktober 1817 till krigs- och kammarkollegierna finnes bestämdt uttaladt, »att de rotar, hvilkas torp vid faststälde stor- eller enskiften blifvit utbrutne och planlagde på sådan gemensam mark, hvilken förut tillhört både stam- och hjelprotarne samt i allmänhet de stamrotar, hvilka något ständigt vederlag erhållit, vore till all ersättnings åtnjutande oberättigade». Dermed är den saken således klar. Motionären påstår vidare, att der ifrågavarande torp blifvit anlagda på kronojord, vore det icke utredt, hvem som vore egare till dem. Men i sådana fall, der jorden blifvit laga skiftad är det redan utredt. Dessutom kan man med fullt fog påstå, att endast ett fåtal fall finnes, der det ännu vore tvifvelaktigt, huruvida torpen låge på kronojord eller på enskild mark. I ett kongl. bref af den 5 juli 1737 till krigskollegium angående ryttaretorp vid Vestgöta kavalleriregemente heter det i anledning af ett af landshöfding Falkenberg afgifvet förslag, att båtsmanstorpen skulle få förläggas på kronoallmänning. — »Men hvad landshöfdingens förslag angår, att ryttaretorp måge få anläggas på sådane kronoallmänningar och parker, hvarest sådant utan skada låter sig göra, så understån I eder intet emot 1734 års skogsordnings 3 § och samma års resolutions på krigsbefälets besvär 30 § dertill att styrka». — Det finnes sålunda ett bebestämdt förbud mot att anlägga sådana torp på kronoallmänning, och de torp, som der förut blifvit anlagda, skulle rifvas. Om nu möjligen ett eller annat sådant torp fortfarande skulle finnas på kronoallmänning, torde det dock vara ett sådant fåtal, att det kunde på framställning af roteintressenterna på rättslig väg särskildt utredas.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Nylander: Ehuru jag väl kan förstå, att det icke tjenar mycket till att yttra något i denna fråga, kan jag dock icke underlåta nämna, att jag för min del finner motionärens framställning vara välgrundad och befogad samt värd att närmare beaktas.

Då Riksdagen förut medgifvit, att de till rust- och rotehållet hörande torpen må få afyttras och att de kunna till enskilda med eganderätt återgå, och då Riksdagen tillika kanske snart kommer att

fatta beslut derom, att hela indelningsverket skall helt och hållet försvinna, så synes det mig äfven vara statsmagternas sak att närmare ordna de härmed sammanhängande eganderättsförhållandena, så att icke enskilda medborgare, utan eget förvållande, tvingas att underkasta sig processer och dermed förenade dryga kostnader.

Att tvistigheter komma att uppstå i ganska stor omfattning, bar ej heller utskottet velat förneka; och utskottet säger, att det härvid för den enskilde skulle vara ganska lätt att åstadkomma erforderlig utredning, på samma gång som utskottet tillika påstår, att det vore osäkert, om Kongl. Maj:t skulle kunna verkställa en fullständig och tillförlitlig undersökning af hithörande ärenden. Men möter det svårigheter för Kongl. Maj:t att åstadkomma en fullständig utredning i detta fall, så måtte väl å andra sidan ännu större svårigheter möta den i lagparagrafernas och urkundernas labyrinter obevandrade rotehållaren att få någon reda i denna sak. Utskottet säger mycket rigtigt, att det är klart, att »en sådan utredning, som den i förevarande motion föreslagna, icke kan verkställas annat än förmedelst synnerligen omfattande och specialiserade undersökningar rörande hvarje särskildt torp». Huru skall det vara möjligt för en rotehållare att åstadkomma en sådan specialicerad undersökning, då han ju icke kan ega tillgång till alla de handlingar, som härför äro nödiga?

För min del tror jag, att det endast för Kongl. Maj:t är möjligt att åstadkomma en nöjaktig utredning; och min tro är, att det skulle väcka tillfredsställelse hos många, om en sådan noggrann undersökning genom vederbörande myndigheter komme till stånd.

I frågans nuvarande läge skall jag emellertid, herr talman, icke göra något yrkande.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne afslutad. Herr vice talmannen gaf propositioner å de derunder framstälda yrkandena; och biföll dervid kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 11 a, med anledning af Kongl. Maj:ts framställningar i vissa frågor, som beröra regleringen af utgifterna under riksstatens tionde hufvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

n:o 60, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl.

Maj:t med anhållan om åtgärders vidtagande till befrämjande af öfre Norrlands kolonisation;

n:o 61, i anledning af väckt motion angående ersättning i vissa fall för byggnader, som uppförts å af kronan disponerad mark vid Malmberget;

n:o 62, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående vissa utdikningar af myrmarker inom Tärna kapellförsamling af Vesterbottens län samt två inom Riksdagen väckta motioner i ämnet;

n:r 63, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtande till landtförsvaret af mark, tillhörande dels indragna militiebostället n:is 17 och 22 Rinkaby i Kristianstads län, dels ock den från förra militiebostället n:o 1 Åhus i samma län afsatta kronopark;

n:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning till Karlshamns stad af öarna Frejsholmen och Boön med tillhörande skär och vattenrätt;

n:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af tomtplatser å kronoparken Bjurfors i Kopparbergs län;

n:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till förhöjda understöd åt landtbruksskolorna i Vesternorrlands, Vesterbottens och Norrbottens län;

n:o 67, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag till ersättande af kostnaden för inköp af viss del af hemmanet 1/4 mantal Hanö n:o 1 i Blekinge län m. m.; och

n:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter stationskarlen Karl Alfred Larsson; samt

bevillningsutskottets memorial och betänkande:

n:o 29, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 23 i anledning af väckt motion om ändring af tulltaxans bestämmelser rörande arbetad kautschuk eller gummi elasticum och gutta percha;

n:o 30, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 24 i anledning af väckt motion angående stadganden om att bolag, som eger jordbruksfastighet, skall, förutom vanlig bevillning, för denna rättighet årligen erlägga särskild bevillningsafgift;

n:o 31, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 25 angående tillägg till 17 § i bevillningsförordningen; och

n:o 32, i anledning af väckt motion om ändring i postbefordringsafgiften för inrikes bref.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *A. G. Andersson* i Himmelsby under 2 dagar fr. o. m. den 27 dennes;

friherre *F. C. K. Barnekow* under 3 dagar fr. o. m. den 25 dennes;

och herr *J. Byström* under 2 dagar fr. o. m. den 26 dennes.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 7,45 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Stockholm 1901. Iduns Kungl. Hofboktryckeri.